

Raport koostati osana hanke „Lääne-Viru maakondliku integreeritud teenusmudeli väljaarendamine koolist väljalangemise ennetamiseks teenusedisaini meetodil“ teostamisest Lääne-Viru Omavalitsuste Liidu tellimusel Sotsiaalse Innovatsiooni Labor MTÜ ja Stories For Impact OÜ poolt ning seda rahastati Euroopa Majanduspiirkonna ning Norra finantsmehhanismi 2014-2021 toel läbi Riigi Tugiteenuste Keskuse.

Raporti koostajad: Jaan Aps, Rasmus Pedanik ja Evelin Kostabi Lääne-Virumaa kaheksa omavalitsuse disainimeeskondade loodud sisendi ning sihtrühma intervjuude põhjal.

Raporti koostajad on sisuka koostöö eest tänulikud tellija esindaja (Maia Kärkla) ja uuringu läbiviimisse panustanud omavalitsuste (s.o Haljala vald, Kadrina vald, Rakvere linn, Rakvere vald, Tapa vald, Väike-Maarja vald, Vinni vald, Viru-Nigula vald) töötajatele ning teiste osapoolte esindajatele.

Sotsiaalse Innovatsiooni Labor arendab, rakendab ja õpetab koosloome meetodikaid ühiskondlike probleemide lahendamiseks ja osalusdemokraatia arendamiseks.

Stories For Impacti missioon on suurendada inimeste heaollu ja arengusse panustavate organisatsioonide positiivset mõju. Selleks jagab ettevõtte oskusteavet ja teostab uuringuid ning analüüse seoses sotsiaalse mõju hindamise ja juhtimisega.

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Omavalitsuste mudelite kirjeldused	6
1.1 Haljala valla mudel	6
1.2 Kadrina valla mudel	10
1.3 Rakvere linna mudel	12
1.4 Rakvere valla mudel	15
1.5 Tapa valla mudel	17
1.6 Vinni valla mudel	19
1.7 Viru-Nigula valla mudel	21
1.8 Väike-Maarja valla mudel	23
2. Soovitused mudelite rakendamiseks	25
3. Omavalitsuste mudelite lisamaterjalid	30
3.1 Haljala valla mudel	30
3.2 Kadrina valla mudel	38
3.3 Rakvere linna mudel	46
3.4 Rakvere valla mudel	50
3.5 Tapa valla mudel	53
3.6 Vinni valla mudel	56
3.7 Viru-Nigula valla mudel	60
3.8 Väike-Maarja valla mudel	68

Sissejuhatus

Teenusedisaini protsess viidi läbi projekti „Lääne-Viru maakondliku integreeritud teenusmudeli väljaarendamine koolist väljalangemise ennetamiseks” raames. Projekti rahastatakse Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanismide 2014–2021 programmist „Kohalik areng ja vaesuse vähendamine” rahastatavast taotlusvoorst „Integreeritud tugiteenused koolist väljalangevuse ennetamiseks”.

Teenusedisaini olid kaasatud kõik Lääne-Virumaa omavalitsused: Haljala vald, Kadrina vald, Rakvere linn, Rakvere vald, Tapa vald, Vinni vald, Viru-Nigula vald ja Väike-Maarja vald.

Vastavalt projekti lähteülesandele töötati teenusedisaini ja juhitud koosloome protsessis välja uuendatud valdkonnaülene mudel, mis põhineb olemasolevatel ressurssidel ja teenustel. Selleks kaardistati olemasolev olukord ja ressursid igas kohalikus omavalitsuses (KOV), loodi ühiselt visioon, mil moel võrgustik süsteemselt töötama peaks ning selgitati välja tegurid, mis selliseks tööks vaja on. Seega pandi kõik olemasolevad teenused uue integreeritud mudeli puhul uut moodi tööle ja kombineeriti erinevaid ressursse parendatud moel.

Projekti lähteülesandes toodi välja, et sellise koostöömudeli loomise olulisteks põhjusteks olid varasemad kogemused, kus mitmete sotsiaalvaldkonna projektide puhul loodi uusi kulukohti, ressursse või teenuseid, mida projekti eluea jooksul rahastati projektirahadest. Projektide lõppedes lõppesid enamasti ka selliste teenuste pakkumised koheselt, kuna need kujunesid pärast projekti lõppu liiga kalliks ning vajaminevaid ressursse enam ei leitud.

Sellise olukorra vältimiseks sooviti uute koostöömudelite loomisel keskenduda sellele, et uute kulukohtade loomise asemel luua igas KOV-is selline olukord, kus olemasolevad ressursid on võimalikult hästi ära kasutatud ja võrgustiku töö toimub uuendatud ja parendatud viisil, kus võrgustiku iga lüli mõistab oma olulisust ja kohta sellises süsteemis.

Käesolev raport võtab kokku projekti raames toimunud töötubade tulemused. Sealjuures ei dubleerita 2023. aastal valminud projekti uuringute raportit, mis moodustab käesoleva dokumendiga teineteist täiendava terviku.

Projekti alguses korraldati igale omavalitsuse meeskonnale viis koosloome töötuba. Igaüks neist töötubadest toimus kolmel korral, mis tähendas, et kaheksa Lääne-Viru omavalitsust jaotusid igal korral kolme sama sisuga töötoa vahel. Tuginevalt sihtrühma intervjuudel koostati teenusedisaini abivahenditena persoonad ja nende klienditeekonnad, mis võeti omavalitsuste poolt teenusmudeli arenduse aluseks. Persoonadega seotud materjalid on esitatud raporti 3. peatükis.

Lisaks toimusid teenusemudeli arendamise toetamiseks spetsialistide koolitused, kõiki omavalitsusi korruga kaasanud suured võrgustikukohtumised, üks-ühele nõustamised ja iga omavalitsuse juhtgrupile mudeli rakendamise kovichoonid.

Teenusmudelite mustandid valmisid 2023. aasta kevadel. Mudeleid testiti sama aasta sügisest alanud katseperioodil. 2023. aasta detsembris toimusid piloteerimise järelduste

kaardistamiseks veel kolm töötuba ja 2024. aasta veebruaris kaheksa intervjuud omavalitsustega, mille põhjal koostati ka käesolev raport.

Sarnaselt eelnevalt viidatud projekti uuringute raportile tasub Lääne-Viru omavalitsustel ka käesolevat dokumenti regulaarselt ajakohastada ning kasutada uuendamise protsessi ka omavaheliseks kogemuste vahetamiseks.

1. Omavalitsuste mudelite kirjeldused

1.1 Haljala valla mudel

Teenusemudel keskendub varajasele märkamisele lasteaias ja I kooliastmes ning uute õpilaste toetamisele.

Mudeli eesmärk: iga abivajadusega laps ja noor on märgatud ning saab vastavat abi spetsialistide koostöös võimalikult süsteemselt ja tõhusalt koolist väljalangemise ennetamiseks. Tulevikus paraneb vallaüleselt esmatasandi teenuste kättesaadavus.

Seoses osapoolte vahelise koostööga on eesmärgiks, et võrgustiku liikmed tunnevad end süsteemse koostöö ja kohtumiste tulemusena toetatutena. Sealjuures on oluline just kolleegide vaheline järjepidev suhtlus, mitte tingimata niiöelda ametlik kvisioon. Teenusemudeli rakendamine annabki regulaarseks suhtluseks võimaluse.

Omavalitsuse teenusemudelit koordineerib **valdkondade ülene koostöövõrgustik**. Võrgustiku väärtuste ja koostööpõhimõtete poster on ära toodud lisamaterjalide peatükis 3.1.

Võrgustiku eestvedaja: valla lastekaitse spetsialist. Kuna Haljala valla visiooniks on tugiteenuste keskuse asutamine ja juhtumikorraldaja koha loomine selle struktuuris, siis peale selle asutamist lisanduks ka võrgustikutöö eestvedamine keskuse rollide hulka.

Tuumikvõrgustiku liikmed:

- haridus- ja sotsiaalteenistuse juht;
- valla lastekaitse spetsialist;
- piirkonnapolitseinik;
- Haljala perearst;
- Haljala kooli HEV koordinaator;
- Haljala kooli sotsiaalpedagoog;
- Võsu Kooli direktor;
- Võsu Kooli sotsiaalpedagoog;
- Võsu Kooli koolipsühholoog;
- Võsu Kooli eripedagoog;
- Haljala lasteaia logopeed.

Teiste osapoolte nagu riigiasutuste ja teenusepakkujate esindajad on kaasatud võrgustikutöösse juhtumipõhiselt vastavalt nende rollile konkreetses juhtumis, näiteks

palutakse neil vajadusel osaleda ümarlauas, tööplaani koostamisel, eesmärkide seadmisel, tegevuste elluviimisel, info vahetamisel.

Tüüpiliselt kaasatakse juhtumipõhiselt võrgustikutöösse järgnevate osapoolte esindajaid:

- teiste omavalitsuste koolide spetsialistid ja juhid;
- teiste omavalitsuste ametnikud;
- Sotsiaalkindlustusameti konsultant;
- Rajaleidja keskuse spetsialistid;
- Tallinna Lastehaigla sotsiaaltöötajad;
- Politsei- ja Piirivalveameti uurijad;
- kuna vallas koha peal mitmeid spetsialistide pole, siis ka teenuseosutajate esindajad (rehabilitatsioonimeeskonna spetsialistid, logopeed, eripedagoog, psühholoog, eriterapeut).

Noorsootöötajad pole olnud võrgustikukohtumistele kaasatud, ühe takistusena nähakse konfidentsiaalse info käsitlemist juhtumiarutelude raames. Küll jagatakse noorsootöötaja poolt infot otse koolile ja kooli poolt antakse noorsootöötajale (ilma liigse detailsuseta) vihjeid, milliste noorte kaasamisele tähelepanu pöörata. Samuti on olnud noorsootöötaja poolt teateid lastekaitsele abivajavate laste kohta.

Noorsootöö valdkonna tihedam kaasamine võrgustikutöösse on edaspidiseks arengukohaks, sh planeerimis- ja kokkuvõtvateks aruteludeks, käesoleva projekti raames loodud hindamisvahendi tutvustamiseks ja õigeaegse märkamise ning teavitamise ühtlustamiseks. Heaks koostööplatvormiks noorsootööga oleks ka ühisprojektide läbiviimine.

Võrgustiku töökorraldus:

- tuumikvõrgustik kohtub ühe korra kuus;
- kohtumistel arutatakse (potentsiaalseid) valdkondadeüleseid juhtumeid, sealhulgas:
 - aktuaalsed keerukamad lastekaitsejuhtumid,
 - keerukamad juhtumid haridusasutustest, mille puhul on ette näha vajadust lastekaitse kaasamiseks;
- vajaduspõhiselt kaasatakse iga juhtumi arutelu jaoks asjakohased spetsialistid, näiteks kui tähelepanu all on tõsisema vigastustega laps, siis kutsutakse kohtumisele haigla sotsiaaltöötaja;
- ei arutata juhtumeid, mille lahendamise tegeletakse haridusasutuse siseselt ning mis eeldatavalt valdkondadeülest sekkumist ja teenuste pakkumist ei vaja;
- jooksvaks suhtluseks kasutatakse telefonikõnesid ja e-kirju, keerulisemaid teemasid arutatakse Microsoft Teamsi keskkonnas, ümarlaudadel ja töökoosolekutel;

- lisaks toimuvad väljasõidud kogemuste vahetamiseks.

Mandaat ja ressursid.

- Käesoleva dokumendi koostamise seisuga pole veel sõlmitud kokkuleppeid, millistesse omavalitsuse või haridusasutuste töökorraldusega seotud dokumentidesse mudeli kirjeldus lisatakse.
- Teenusemudeli rakendamise jooksvad kulud kaetakse haridusasutuste eelarvest, suuremad ühekordsed kulude puhul haridus- ja sotsiaaltöö teenistuse eelarvest.

Sihtrühmade olukorra ja vajaduste kaardistamine toimub lasteaialaste ja kooliõpilaste puhul järgmiselt: esmane hindamine viiakse läbi septembris ja korratakse jaanuaris. Lasteaia või kooli uue õppija saabumisel pöörab rühmaõpetaja või klassijuhataja esimestel päevadel erilist tähelepanu. Kui õpilane on tulnud teisest lasteaia või koolist, eriti vallasiseselt, siis küsitakse eelnevalt saabunud asutuselt vajalikku teavet ning antakse haridusasutuste vahelisel liikumisel ennetavalt informatsiooni edasi. Kooliealiste puhul toimuvad sotsiaalpedagoogi ja klassijuhataja kohtumised, kus arutatakse õpilase vajadusi, uurides võimalusel ka eelneva haridusasutuse poolt jagatud informatsiooni. Eesmärk on koguda võimalikult palju asjakohast teavet, jättes samas ruumi „puhtalt lehelt alustamiseks“. Märkamisi ja vajaduste tuvastamist jälgitakse ja käsitletakse pidevalt kogu õppeaasta vältel.

Haridusasutuses toevajaduse märkamise järgsed sekkumised jagunevad kolmele tasandile.

1. Reageeritakse haridusasutuse siseselt, sealjuures on peamisteks osapoolteks klassijuhataja, aineõpetajad, rühmaõpetajad ja/või tugispetsialistid.
2. Sekkumisse kaasatakse haridusasutuse juhtkonna liikmed, sealhulgas juhul, kui tuvastatakse vajadus haridusasutuse väliste osapoolte kaasamiseks.
3. Sekkumisse kaasatakse ka haridusasutuse väliseid osapooli, eelkõige lastekaitsepspecialisti, piirkonnapolitseiniku või perearsti.

Täpsemad mudelid haridusasutuste lõikes on esitatud postritena lisamaterjalide peatükis 3.1.

Hindamisvahendina kasutatakse lastekaitsetöös lapse heaolu kolmnurka. Käesoleva projekti raames välja töötatud hindamisvahendeid riskitegurite märkamiseks ja hindamiseks lasteaedades ning (alg)koolides kasutatakse haridusasutustes just keerukamate juhtumite kaardistamisel. Edaspidi nähakse hindamisvahendi praeguse põhjalikkuse tõttu selle lihtsustamise ja lühendamise vajadust haridusasutuste jaoks.

Kui peale vajaduste hindamist toimub sihtrühmale **teenuste pakkumine**, on kontaktisikuks lapse ja lapsevanemate ning teenusepakkujate vahel lastekaitsepspecialist, sh kokkulepete sõlmimine vanematega, rahaliste vahendite tagamine ja garantiikirjade andmine teenuseosutajatele ning nendelt tagasiside kogumine.

Tulemuslikkust hinnatakse selle järgi, kas laps või noor on toetatud ning vajadused lahenevad võrgustiku süsteemse töö tulemusena (nt sotsiaalsed oskused paranevad,

õppeedukus tõuseb). Vahehindamist teostavad võrgustiku spetsialistid. Lapse liikumisel ühest asutusest teise toimub infovahetus lapse toetamiseks.

Võrgustiku kommunikatsiooni peamised sihtrühmad on lapsevanemad ja haridusasutuste töötajad. Vastavalt vajadusele tutvustavad tuumikvõrgustiku liikmed mudelit oma asutuse teistele töötajatele ja ning on selle kasutamisel toeks. Valla lehes on mudelit juba tutvustatud ja vajadusel tutvustatakse ka edaspidi. Eraldi ressursse kommunikatsioonitegevusteks pole ette nähtud.

Märkajateks on mõlemas lasteaias kõik lasteaiatöötajad, samuti lapsevanemad ning ka lapsed. Märkajalt liigub info esmalt rühmaõpetajale, kes edastab selle Kadrina lasteaia puhul õppejuhile, kes hakkab juhtumit koordineerima. Vohnja lasteaia puhul liigub info õpetajalt direktorile ning juhtumit koordineerib direktor.

Olenevalt lapse abivajadusest kaasab juhtumikorraldaja vajalikud spetsialistid lapse toevajaduse väljaselgitamiseks. Iga spetsialist hindab last oma valdkonnast lähtuvalt ning seab eesmärgid abivajaduse vähendamiseks. Seejärel korraldatakse ümarlaud, kus peale spetsialistide osalevad ka lapsevanem(ad). Seatud eesmärgid ning tegevused arutatakse läbi ning selle tulemusena koostatakse lapsele toetust vajavas valdkonnas teatud perioodiks individuaalne arenduskava (IAK).

Perioodi möödudes hinnatakse lapse toevajadust uuesti ning sellest lähtuvalt seatakse uued eesmärgid või lõpetatakse juhtum.

Märkamise faasis avatakse lapsele individuaalse arengu jälgimise kaart, kuhu kantakse lapsega seotud tähelepanekud. Ligipääs kaardile, mis asub Kadrina lasteaia puhul Eliisi ja Vohnja lasteaia puhul Google Drive'i keskkonnas, on kõigil lapsega seotud spetsialistidel. Keerulisemate juhtumite korral täidetakse kaarti vähemalt kord kuus, kergemate juhtumite korral kaks korda aastas – sügisel, kevadel.

Täpsemad mudelid haridusasutuste ja nimetatud viie etapi lõikes on esitatud postritena lisamaterjalide peatükis 3.2.

Mudelit on kajastatud Kadrina valla laste ja perede tervise- ja heaoluprofiili 2023.-2026. aasta tegevuskavas ning Kadrina valla arengukavas aastateks 2024-2035. Samuti on mudelit tutvustatud valla kodulehel ja sotsiaalmeedias, ajalehes "Kodukant" ning haridusasutuste kodulehtedel. Eraldi rahastust mudeli rakendamiseks ja arendamiseks plaanitud pole ning seda tehakse jooksvalt olemasoleva tööaja raames.

1.3 Rakvere linna mudel

Rakvere linna mudeli **eesmärgiks** on jõuda olukorrani, kus kõik toevajadusega lapsed on varaselt märgatud ja toetatud.

Teenusemudeli arendamist koordineerib **ülelinnaline tuumikgrupp**, mille liikmed on alljärgnevad:

- sotsiaalosakonna juhataja;
- hariduse peaspetsialist;
- suurima kooli HEV koordinaator;
- väiksema kooli direktor, kes on eripedagoog;
- sotsiaalkeskuse lasteaedadega tegelev sotsiaalpedagoog;
- sotsiaalkeskuse lasteaedade ülene eripedagoog;
- kooliõde;
- piirkonnapolitseinik.

Seda toetavaks **protsessieesmärgiks on kaasava hariduse juhise koostamine ja edukas rakendamine**, mille üheks oluliseks eelduseks on valdkondadeülene koostöö, sh tugiteenuste pakkumisel. Juhis hakkab katma laia vanuserühma alates lasteaiaaegalistest kuni täisikka jõudnud noorteni.

Võrreldes teiste Lääne-Viru omavalitsustega on Rakvere linn oluliselt suurem nii rahvaarvu kui haridusasutuste hulga poolest. Seetõttu keskenduti teenusemudeli pilootperioodil kitsamalt **lasteaiaaeglaste toetamise mudeli arendamisele**, et hiljem laiendada mudelit nii algklassidesse kui vanematesse kooliastmetesse.

Tulenevalt osapoolte suuremast arvust on iga etapi kujundamine võtnud Rakvere linnas teiste maakonna omavalitsustega rohkem aega. Lisaks on toimunud jooksvaid muutuseid haridusvõrgu korralduses. Näiteks oli katseperioodi esimese kolmandiku lõpuks valmis kolm kohandatud mudelit testimiseks kolmes munitsipaallasteaias. Siis langetati aga otsus nende asutuste liitmiseks ja mudeli süsteemne rakendamine alushariduses lükkus edasi. Alushariduse mudeli kujundamise ja rakendamisega liigutakse edasi peale seda, kui struktuurimuudatus on ametlikult tehtud ja ühendlasteaia juhtimismudel teada, sest sellest sõltub osaliselt ka alushariduse tasandi mudeli tuumikgrupi koosseis.

Samas võib taoline viivitus pikemas plaanis hoopiski ajavõitu tähendada, sest ühes (ehkki suuremas) asutuses on kergem välja töötada ühtseid lahendusi. Üheks näiteks on teenusemudeli ühe olulisima üleminekukoha ehk lasteaiaast kooli siirdumise jaoks standardse koolivalmiduskaardi vormi väljatöötamine, mis vastaks (munitsipaal)koolide tugispetsialistide vajadustele.

Nimetatud põhjustel pole Rakvere linna mudel pilootperioodi lõpuks veel tervikuna valmis ega läbi katsetatud. Küll on valitud fookusest ehk algklasside õpilastest lähtuvalt olulisemad osapooled kaasatud ja nendega mudeli põhimõtted täpsustatud. Katseperioodi järgselt liigutakse etapp-etapi haaval mudeli kujundamise ja täiendavate valdkondade osapoolte kaasamisega edasi.

Algklasside mudeli arendamiseks on pilootperioodi raames toimunud 1-2 korda kuus **tuumikgrupi arenduskohtumised**. Tuumikgrupi töösse on olnud kaasatud:

- sotsiaalosakonna juhataja;
- laste heaolu spetsialist;
- hariduse peaspetsialist;
- kultuuri- ja noorsootöö spetsialist;
- abilinnapea;
- allasutuste juhid, HEV koordinaator, õppejuht, kooliõde, sotsiaalpedagoogid.

Sõltuvalt fookusest kaasatud osapoolte ring varieerub, näiteks seitsmendast eluaastast algavat vanuserühma käsitlevatel kohtumistel osalevad koolidest juhid, õppejuhid ja HEV koordinaatorid. Kui räägitakse laste heaolust laiemalt, on kaasatud ka lasteaedade juhtkonnad. Kuna paralleelseid arendusprotsesse on mudeli kujundamise käigus mitmeid ja tarvis on leida tasakaal kõigi osapoolte kaasatuse ja arendusgruppide mõistliku suuruse vahel, jälgitakse tähelepanelikult, milline on iga konkreetse kohtumise fookus ning vajalik osalejate ring.

Järgmise sammuna **laiendatakse seda võrgustikku** noorsootöö ja huvihariduse kaasamise kaudu. Nimelt on ka pilootperioodi käigus selgunud, et toevajadusega lapsi on seotud mõlema valdkonnaga ja nii noorsootöö kui huvihariduse panus võib olla juhtumite positiivseks lahenemiseks väga oluline.

Meditsiinisüsteemi kaasamine on ühelt poolt suhteliselt lihtne seetõttu, et kõigis linna koolides on tööl kooliõded. Teisalt vajavad täpsustamist ja läbi rääkimist peremeditsiini ehk perearstide ja -õdede kaasamise võimalused.

Võrgustiku laiendamisel on igal tuumikgrupi liikmel oma fookus ja vastutus, näiteks keskendub kultuuri- ja noorsootöö spetsialist huvikoolide kaasamisele. Taoline rollijaotus ja eri valdkondade kaasamine toetab visiooni, et kaasava hariduse juhis rakenduks läbivalt kõigis keskkondades, millega lapsed ja noored kokku puutuvad.

Kirjeldatud võrgustikutöö käigus on olulisemad vajalikud otsused kaardistatud, kuid veel langetamata, näiteks kas igasse kooli jääb oma tugimeeskond või moodustatakse tugimeeskond koolide üleselt. Kuna üldhariduses pole linnas haridusvõrgu korrastamist veel toimunud, on mudeli pilootperioodi käigus omandatud kogemused ühtlasi **väärtuslikuks sisendiks haridusvõrgu korrastamisega seotud otsusteks**. Näiteks on pilootperioodil selgunud, et keerukamate toevajaduste korral on igal juhul tarvis koolijuhtide ümarlauda, et

arutada, millise kooli keskkond sobiks õpilase toetamiseks kõige paremini (sõltumata koolist, kus ta parasjagu õpib).

Rakvere mudeli üheks läbivaks jooneks on kujunemas põhimõte, et **igas koolis võib juhtumikorraldus kujuneda tulenevalt kooli suurusest veidi erinevaks** nii kaua kuni peetakse kinni teatud üldistest põhimõtetest.

Näiteks suuremas koolis on igal toevajadusega õpilasel **koolikeskkonnas oma kindel juhtumikorraldaja**. See, kes koolis töötavatest spetsialistidest aga selle rolli võtab, hakkab sõltuma iga juhtumi spetsiifikast ja selle spetsialisti suhtest õpilasega. Näiteks suitsiidiriski puhul võib juhtumikorraldajaks olla kooli meditsiinitöötaja, keeruka perekondliku tausta puhul sotsiaalpedagoog ja hariduslike erivajaduste puhul HEV koordinaator. Sõltumatult sellest, milline spetsialist juhtumikorraldaja rolli täidab, on tema peamine kontaktisik lapse, pere, kooli teiste töötajate ning valdkondadeülese võrgustikutöö jaoks. Väiksemas koolis aga võtavad sõltuvalt juhtumist **juhtumikorraldaja rolli sotsiaalpedagoog või HEV koordinaator**. Katseperioodil on koolide vahel seega toimunud juhtumikorralduse heade praktikate ja arendusideede tutvustamine ning katseperioodi järgselt kujundatakse välja ühtsemad lähenemisviisid kogu linnale.

Lastekaitsejuhtumite korral on pered laste heaolu spetsialistide vahel ära jaotatud ja sel juhul on just neil **valdkondadeülese juhtumikorraldaja roll**. Kui ühes tuge vajavas peres on rohkem kui üks laps, suhtleb laste heaolu spetsialist võrgustikus ka haridusasutuste üleselt. See tagab pere toetamise terviklikult ja süsteemselt.

Mudeli edasisel arendamisel arvestab Rakvere linn sellega, et haridusasutuste seas on ka **eraõiguslikke organisatsioone**, näiteks lasteaedade ja huvihariduse pakkujate hulgas. Kui munitsipaalasutustes on võimalik rolle standardiseerida (nt koolides on juhtumite peamiseks kontaktisikuks valdkondadeüleseks koostööks HEV koordinaatorid), siis eraõiguslike asutustega tuleb kontaktisikute ja vastutajate osas igaühega eraldi kokkulepped teha.

Rakvere linna teenusemudeli ülevaatlük kirjeldus on kahe postrina esitatud lisamaterjalide peatükis 3.3.

1.4 Rakvere valla mudel

Mudeli eesmärgiks on I kooliastme õpilaste toevajaduste õigeaegne märkamine ja asjakohase toe pakkumine, et pikemas plaanis ennetada koolist väljalangemist.

Teenusemudeli rakendamist ja arendamist veab eest valdkondadeülene võrgustik.

Võrgustiku eestvedaja on ennetustööspsialist.

Võrgustiku juhtgruppi kuuluvad alljärgnevad osapooled:

- omavalitsuse esindajad:
 - haridus- ja noorsootöönõunik,
 - lapse heaolu spetsialist,
 - ennetustööspsialist;
- haridusasutuste esindajad:
 - Lasila Põhikooli õppejuht,
 - Uhtna Põhikooli direktor,
 - Veltsi Lasteaed-Algkooli, Lasila Põhikooli lasteaia ja Lasila Põhikooli direktor,
 - Näpi Kooli eripedagoog,
 - Sõmeru Lasteaia Pääsusilm sotsiaalpedagoog,
 - Sõmeru Lasteaia Pääsusilm HEVKO;
- piirkonnapolitseinik (samal infoväljas, osaleb vastavalt vajadusele).

Juhtgrupi töökorraldus on alljärgnev:

- koolidepõhised kohtumised juhtgrupiga toimuvad korra kuus (otsekontaktis või veebi vahendusel) eelkõige juhtumipõhise kvisioonilaadse arutelu vormis;
- kõikide koolide ja juhtgrupi ühised kokkusaamised kogemuste vahetamiseks leiavad aset kaks korda aastas.

Laiem valdkondadeülene võrgustik kohtus piloteerimise perioodil keskmiselt korra kuus, edaspidi hakatakse kohtume korra kvartalis või juhtumipõhiselt. Võrgustiku kuuluvad:

- toevajadusega lastega kokku puutuvad õpetajad ja HEVKO-d;
- noortekeskuse juht;

- vajadusel perearstikeskus (s.o üks perearst ja üks pereõde), kes pakub koolides kooliõe teenust;
- vajadusel psühholoog, psühhiaater, Rajaleidja spetsialisid.

Lisaks toimub igapäevane koostöö konkreetsete juhtumite raames.

Toevajadusega õppijate toetamine on Rakvere valla mudelis jagatud kahte etappi:

1. **haridusasutuse sisene tegutsemine** peale toevajaduse märkamist, esmalt on juhtumikorraldajaks klassijuhataja, kes vajadusel kaasab juhtumi juurde sotsiaalpedagoogi või HEVKO. Sealjuures võib juhtumikorraldaja valikul osutada otsustavaks ka asjaolu, keda kooli töötajatest lapsevanem kooli tunnetuse põhjal enim usaldavat. Keerukamate juhtumite puhul on võimalik kaasata valla eripedagoogi, sest seda positsiooni kõigis haridusasutustes pole (täidetud). Kolmes haridusasutuses toimuvad juhtumiarutelud valla eripedagoogiga regulaarselt (ühe korra kuus);
2. lisaks haridusasutuse sisesele tegutsemisele **kaasatakse välised osapooled**, sh vajadusel lapse heaolu spetsialisti ja/või noorsootöötaja.

Mudeli oluliseks tunnusjooneks on asjaolu, et 2. etapis jääb ka väliste osapoolte kaasamisel juhtumikorraldajaks kooli sotsiaalpedagoog või HEVKO. Seda ka juhul, kui lisaks omavalitsuse esindajatele on tarvis kaasata näiteks noorsootöötajat, meditsiinivaldkonna esindajat või piirkonnapolitseinikku.

Erandiks on muidugi **lastekaitsejuhtumid**, kus omavalitsuse lastekaitse võtab juhtumi koordineerimise koolilt üle, seda eriti olukordades, mil koolil pole võimalik lapse või lapsevanemaga suhelda. Lisaks toetavad valdkondadeülest juhtumikorraldust omavalitsuse sisesed ümarlauad, mille raames analüüsivad keerukamaid juhtumeid haridus- ja noorsootöönõunik, lapse heaolu spetsialist ja ennetustöö spetsialist.

Käesoleva projekti raames välja töötatud **hindamisvahendeid** riskitegurite märkamiseks ja hindamiseks lasteaedades ning (alg)koolides on valla haridusasutustes kasutusele võetud. Leitakse, et need aitavad märgata erinevaid olulisi riske ja neid omavahel tervikuks ühendada, samuti konkreetsemalt sõnastada igapäevatöö käigus kogunenud märkamisi.

Täpsem mudel on esitatud postrina lisamaterjalide peatükis 3.4. Kui seni on vallas teenusemudeli arendamisel olnud rõhk I kooliastmel, siis järgmisena võetakse ette lasteaedade mudeli loomise.

Teenusemudel ja võrgustik on seotud aastateks 2019-2035 koostatud valla arengukava ennetuse plokiga, mis lisati arengukavasse selle regulaarse ülevaatus käigus 2023. aasta kevadel.

1.5 Tapa valla mudel

Teenusemudeli eesmärgiks on toevajadusega õpilaste õigeaegne märkamine ja toetamine Tapa vallas, et ennetada koolist väljalangemist.

Teenusemudeli arendamist koordineerib **ülevallaline tuumikgrupp**, mille liikmed on alljärgnevad:

- omavalitsuse haridusspetsialist;
- omavalitsuse lastekaitsepspetsialistid, kelle vahel on vald piirkondadeks jagatud;
- asutuste tasandi juhtumikorralduse koordinaatorid (s.o sotsiaalpedagoog, eripedagoog-logopeed, ka direktor);
- piirkonnapolitseinik (juhtumipõhiselt);
- asenduskoduteenuse pakkuja (juhtumipõhiselt).

Tööjõu volavuse tõttu polnud mudel piloteerimise perioodil järjepidevalt kaasatud **noortevaldkonna esindajaid**, lisaks Lehtse piirkonnas noorsootöötajat polegi. Kuna uued töötajad on käesoleva raporti koostamise seisuga edukalt värvatud, kaasatakse tuumikgruppi peagi ka omavalitsuse kultuuri- ja noorsootööspetsialist ning noortekeskuse juhataja.

Ülevallaline tuumikgrupp kohtus piloteerimise perioodil eelkõige ametlike projektikohtumiste raames ja muudel arenduskohtumistel regulaarsust välja ei kujunenud, mh suure töökoormuse ja haridusvõrgu korrastamisega seotud muudatuste tõttu. Järjepidevad kohtumised toimusid aga konkreetsete juhtumitega seotud võrgustikutöö raames.

Käesoleva projekti raames välja töötatud **hindamisvahendeid** riskitegurite märkamiseks ja hindamiseks lasteaedades ning (alg)koolides on valla haridusasutustes kasutusele võetud. See on kergendanud nii juhtumite jälgimist kui ka hindamist ning kirjalike kokkuvõtete koostamist (nt individuaalse arengu kaardile). Hindamisvahendite kasutusele võttu kogu võrgustikus on lihtsustanud asjaolu, et lasteaia ja kooli hindamisvahendid on sarnased. Peale piloteerimise perioodi nähakse vajalikuna hindamisvahendid kasutusele võtta vallaüleselt, et märkamine ja hindamine toimuks kõigis haridusasutustes senisest veel ühtsematel alustel.

Juhtumite koordineerimine koolide siseselt ongi Tapa vallas juba kujundatult vastavalt hindamisvahendis välja toodud kahele esimesel tasandile. I tasandi koordinaatoriks on **klassijuhataja**, kes reageerib toevajaduse märkamisele ja suhtleb lapse ja lapsevanemaga toevajaduse lahenemiseni või olukorra jõudmiseni punkti, kus on vaja kaasata teisi spetsialiste. Kui tegemist pole abivajava lapsega, tegeletakse juhtumiga edasi asutusesiseselt ja koordinaatori rolli võtab üle **tugispetsialist**, kelleks enamasti on sõltuvalt koolist sotsiaalpedagoog või eripedagoog-logopeed. Koolide tasandi mudeli täpsemad põhimõtted on esitatud postrina lisamaterjalide peatükis 3.5.

Kui toevajadus osutub tõsisemaks kui kooli enda ressursid võimaldavad seda lahendada, moodustub juhtumi ümber valdkondade ülene juhtumikorralduse võrgustik.

Konkreetsete toevajadusega õppijate puhul on **valdkondadeülese juhtumikorralduse võrgustiku** koosseis järgmine:

- lastekaitsepspetsialist, kes on lastekaitsejuhtumite puhul ka juhtumikorraldajaks;
- omavalitsuse haridusspetsialist, kes korraldab hariduslike erivajadustega seotud juhtumeid;
- haridusasutuse juhtumikorralduse koordinaator, kelleks on tavaliselt tugispetsialist nagu sotsiaalpedagoog või eripedagoog-logopeed, üldiselt osalevad ühest asutusest mitu tugispetsialisti, sõltuvalt juhtumist võib olla kaasatud ka direktor;
- teised asjakohased osapooled (nt piirkonnapolitseinik, tervishoiutöötaja).

Juhtumist sõltuvalt ongi **valdkondadeüleseks juhtumikorraldajaks** haridusspetsialist või lastekaitsepspetsialist. Peamisteks koostöövormideks on ümarlauad, veebikohtumised ja infovahetus võrgustiku e-posti loendi vahendusel.

1.6 Vinni valla mudel

Teenusemudeli eesmärkideks igakülgse abi osutamine lähtuvalt toevajadusest ja koolist väljalangemise ennetamine läbi toimiva võrgustikutöö. Mudelit rakendatakse nii lasteaedades kui koolides.

Teenusemudeli elluviimist koordineerib **juhtgrupp**, kuhu kuuluvad:

- omavalitsuse laste heaolu spetsialist,
- omavalitsuse sotsiaalteenistuse juht,
- omavalitsuse haridusnõunik,
- omavalitsuse haridusteenistuse alushariduse metoodik, kes töötab valla kõigis lasteaedades, kuna nendes õppejuhi ametikohta eraldi ei ole,
- kahe lasteaed-põhikooli direktorid,
- valla kõige suurema kooli ehk Vinni-Pajusti Gümnaasiumi HEV-koordinaator.

Juhtgrupp kohtub vajaduspõhiselt. Sealjuures on konkreetse teema eest vastutajaks ja kohtumise dokumenteerijaks kohtumise algataja, näiteks haridusametuse direktor või HEVKO, omavalitsuse laste heaolu spetsialisti või haridusnõunik. Tavaliselt kogunetakse juhtumipõhiselt ja siis lisatakse päevakorda ka üldisemaid aruteluküsimusi. Piloteerimise järgselt suunatakse tähelepanu mudeli rakendamise tugevdamisele lasteaedades.

Juhtumipõhiselt liituvad kohtumistega **konkreetse juhtumiga seotud osapooled**, sh lapsevanem, laps, sotsiaalpedagoog, klassiõpetajad, alushariduse õpetajad, alusharidusametuste juhatajad, alushariduse eripedagoog, tugiisikud ehk tugitöötajad (kes täidavad laste abivajadusele keskendudes abiõpetaja või õpetaja abi ülesannet ning täidavad vajadusel lapse tugiisiku rolli), mõnikord asenduskoduteenuse pakkuja esindajad (näiteks perevanem või sotsiaaltöötaja).

Kui mõne juhtumi puhul vajatakse mõnelt täiendavalt osapoolelt lisainformatsiooni, siis lepatakse kokku, kes juhtgrupi liikmetest vajaliku info hangib. Seeläbi väärtustatakse näiteks rehabilitatsiooniteenuse pakkujate aega ega hakata neid eraldi kohtumisele kutsuma.

Haridusametuste siseselt on toevajaduse märkamise järgsed **abiosutajad/koordineerijad ja tegevused jaotatud kolmele kuni neljale tasandile:**

1. tasandi abiosutajateks on lasteaedades lasteaiaõpetaja ja koolides klassijuhataja või aineõpetaja, kes kaardistavad vajadused, sõlmivad kokkulepped lahenduste suunas viivate tegevuste osas ja jälgivad nende täitmist. Lasteaedades dokumenteerivad lasteaiaõpetajad seda etappi Eliisi keskkonnas;
2. tasandi abiosutajateks on lasteaedades direktor, eripedagoog, metoodik või logopeed ja koolides sotsiaalpedagoog, HEVKO, koolipsühholoog või logopeed, kelle koostöös määratakse juhtumikorraldaja, korraldatakse ümarlaudu ja jälgitakse tegevuskava

täitmist. Lasteaegades toimub dokumenteerimine individuaalse arenduskava ja koolides arengu jälgimise kaardi, käitumispäeviku jt dokumentide abil.

3. tasandil liituvad koolides tõsisemate abivajaduste korral abiosutajatena ka õppejuht või direktor, kes panustavad olukorra kaardistamisse ja lahendamisse;
4. tasandil liigub juhtumi koordineerimine valdkonnaüleselt näiteks omavalitsuse lastekaitse- või haridusvaldkonda, võidakse kaasata Rajaleidjat, politseid jne. Sel juhul antakse regulaarselt tagasisidet nii haridusasutuse kontaktisikule kui lapsevanemale ja õpilasele.

Nii lasteaia kui koolide tasandi täpsemad mudelid on esitatud postritena lisamaterjalide peatükis 3.6.

Haridusasutuste tasandil on **teenusemudeli kajastamiseks** mitmeid variante. Praegu on mudelit enamasti kirjeldatud kodukorra lisana või õpilastele toe pakkumise korra lisana. Seoses õppekava uuendamisega panevad mõned haridusasutused mudeli õppekava lisaks. Valla tasandil on plaanis täiendada arengukava tegevuskava, arengukava muutmiseks vajadust ei ole.

1.7 Viru-Nigula valla mudel

Ennetusmudeli eesmärgiks on ennetada koolist väljalangemist toevajadusega õpilaste õigeaegse märkamise ja toetamise abil I-II kooliastmes. Peale pilootperioodi lõppu laieneb mudel ka lasteaedadesse, mida toetab asjaolu, et juba pilootperioodil oli lasteaed ühe juhtumiga mudeli kujundamisse kaasatud.

Mudeli koordineerimine on jagatud sotsiaaltöö juhi ja haridus- ja noorsootööjuhi vahel. Piloteerimise perioodil on esimene neist juhtinud ennetusprojekti ja teine koordineerinud võrgustikukohtumisi.

Teenusemudeli rakendamist toetavad **kaks koostöövõrgustikku**:

1. haridusasutuste võrgustik;
2. valdkondadeüleline võrgustik.

Haridusasutuste võrgustikku kuuluvad koolide tugispetsialistid, sh:

- Aseri Kooli sotsiaalpedagoog;
- Kunda Ühisgümnaasiumi tugispetsialist;
- Vasta Kooli sotsiaalpedagoog;
- Viru-Nigula Avatud Noortekeskuse juht;
- Viru-Nigula valla lasteaed Kelluke õppejuht.

Haridusasutuste võrgustik kohtub korra kuus kovisiooni laadses vormis, mille raames arutatakse näiteks võimalusi keerukate haridusasutusse siseste olukordade lahendamiseks ja vahetatakse kogemusi. Tegemist on eriti väärtusliku koostööformaadiga seoses juhtumitega, mille osas pole kokkupuuteid ega tagasisidevõimalust seoses lastekaitsega.

Valdkondadeülese koostöövõrgustiku liikmeteks on kõik juba mainitud ametikohad ja ka laiem ring osapoolte esindajaid:

- omavalitsuse sotsiaaltöö juht;
- omavalitsuse haridus- ja noorsootööjuht;
- omavalitsuse kaks lastekaitse spetsialisti;
- Aseri Kooli sotsiaalpedagoog;
- Kunda Ühisgümnaasiumi tugispetsialist;
- Vasta Kooli sotsiaalpedagoog;
- Viru-Nigula Avatud Noortekeskuse juht;

- Viru-Nigula valla lasteaia Kelluke õppejuht;
- piirkonnakonstaabel;
- nende endi soovi korral ka õpetajad nii lasteaia kui koolidest ning noorsootöötajad.

Valdkondadeüleline koostöövõrgustik kohtub korra kvartalis. Kohtumisel arutatakse teenusemudeli rakendamist ja arendamist tervikuna, sh õigeaegse märkamise ja koostöö parandamise võimalusi.

Mõlema nimetatud võrgustiku kohtumised toimuvad füüsiliselt. Kui võrgustiku liige ei saa osaleda, leiab ta endale kohtumisele asendaja.

Teenusemudel rakendamine jaguneb Viru-Nigula vallas nelja etappi:

1. märkamine;
2. kontakti loomine ja hoidmine ning vajaduste selgitamine;
3. eesmärkide seadmine ja tegevuste elluviimine;
4. vajaduste lahenemise hindamine ja järeltegevuste elluviimine.

Käesoleva projekti raames välja töötatud **hindamisvahendeid** riskitegurite märkamiseks ja hindamiseks on osades valla haridusasutustes kasutusele võetud. Seda kasutanud õpetajad on esile tõstnud hindamisvahendi väärtust nii märkamisvajaduste teadvustamisel kui ka näiteks kirjalike iseloomustuste koostamisel.

Valla haridusasutuste siseselt võivad tulenevalt asutuse suurusest, struktuurist ja töökorraldusest olla peamiseks asutuse siseseks **juhtumikorraldajaks** ja valdkondadeülese juhtumikorralduse kontaktisikuks erinevad ametikohad. Näiteks Viru-Nigula valla lasteaia Kelluke on selleks ametikohaks sõltuvalt juhtumist õppejuht või direktor ja nii Aseri Koolis kui Vasta Koolis sotsiaalpedagoog ning Kunda Ühisgümnaasiumis HEVKO.

Kui juhtum liigub **lastekaitse** koordineerimisele, siis jätkub koostöö õpilase heaolu tagamiseks ka haridusasutuse siseselt. Erialaspetsialistidega suhtleb aja kokku leppimiseks lapsevanem, ent vajadusel võivad teenusepakkujatega suhelda otse ka sotsiaalosakond või kool.

Teenusemudeli täpsem kirjeldus on esitatud lisamaterjalide peatükis 3.7.

Teenusemudeli on plaanis valla tasandi **kajastada uues hariduse valdkonna arengukavas**, mille koostamine algatatakse 2024. aastal. Haridusasutused kajastavad mudelit endi arengukavades.

Kommunikatsiooni osas plaanitakse lisaks artikli avaldamisele valla lehes jm jooksvatele tegevustele koostada haridusasutuste kodulehtedel avaldamiseks visuaalse kujutise toevajadusele märkamisele järgnevate pöördumiste struktuurist koos kontaktidega.

1.8 Väike-Maarja valla mudel

Teenusemudeli eesmärgiks on toevajadusega õppijate õigeaegse märkamise ja toetamise tagamine nii lasteaedades kui koolides vältimaks koolist väljalangemist.

Käesoleva projekti raames välja töötatud **hindamisvahendid** riskitegurite märkamiseks ja hindamiseks on valla haridusasutustes kasutusele võetud. Hindamisvahendid on aidanud täpsustada õigeaegse märkamise vajadusi ja olnud toeks olukordade hinnanguvabal kirjeldamisel.

Mudeliga on vallas seotud **kaks koostöövormi**:

- laste ja perede komisjon;
- haridusasutuste võrgustik.

Mudeli rakendamine on jaotatud sekkumise keerukuse astme järgi neljale tasandile, millest igaühele on määratud kindel koordinaator. Esimesed kaks tasandit on haridusasutuse sisesed ja ülejäänud kaks sisaldavad valdkondade ülest koostööd haridusasutuse väliste osapooltega.

1. **tasandi** koordinaatoriteks on lasteaedades õpetaja ja koolides klassijuhataja. Nende rollide hulka kuuluvad varajane märkamine, hindamisvahendi alusel lapse võimaliku toevajaduse kaardistamine, järgmise tasandi tugivõrgustiku kaasamine (s.o eripedagoog, HEVKO, AEVKO).
2. **tasandi** koordinaatoriteks on sõltuvalt haridusasutusest ja juhtumi sisust lasteaedades AEVKO või direktor ja koolides sotsiaalpedagoog, HEVKO, eripedagoog või direktor. Nad koordineerivad tugiteenuste rakendumist haridusasutuses ja kaasavad vajadusel koolivälise võrgustiku. Järgmisele ehk omavalitsuse tasandile jõuab info koolikohustust mitte täitvate õpilaste kohta läbi eKooli distsipliini mooduli.
3. **tasandi** koordinaatoriks on lastekaitsespetsialist: kes sekkub sotsiaalse toimetuleku ja vaimse tervise probleemide ilmnemisel ning kutsub vajadusel kokku laste ja perede komisjoni;
4. **tasandi** koordinaatoriteks on sotsiaalosakonna juhataja (tegeleb laste ja perede komisjoni küsimustega) ja haridus- ja kultuuriosakonna juhataja (tegeleb haridusasutuste ülese võrgustiku koordineerimisega).

Peale piloteerimise perioodi lõppu jätkab neli korda õppeaastas kohtumist **haridusasutuste ülene võrgustik**, mille raames arutatakse kovisioonilaadses vormis konkreetsete juhtumitega seotud teemasid ja vahetatakse kogemusi. Eriti just õpetajad on seda esile tõstnud neile väga kasuliku koostöövormina, kuna teiste haridusasutuste juhtumite lahendusteedest on võimalik saada näpunäiteid ka enda töö jaoks aktuaalsete olukordade lahendamiseks.

Haridusasutuste ülesesse võrgustikku kuuluvad:

- omavalitsusest haridus- ja kultuuriosakonna juhataja, sotsiaalosakonna juhataja, lastekaitsepetsialist, juhtumikorraldaja;
- haridusasutustest lasteaedade ja koolide direktorid ning Väike-Maarja Gümnaasiumi tugiteenuste osakonna juhataja;
- koolide kaupa HEVKO-d ja vajadusel juhtumitega seotud õpetajad;
- noortekeskuse juhataja

Teenusemudelite täpsemad kirjeldused on postritena haridusasutuste lõikes esitatud lisamaterjalide peatükis 3.8.

Haridusasutuste tasandil kajastatakse mudelit peale piloteerimise perioodi lõppu asutuste kodukordades. Omavalitsuse tasandil lisatakse teenusmudeli kirjeldus arengukavasse. Mudeli eesmärke ja märkamiste järgsete pöördumiste järjekorda selgitavad joonised on avalikustatud asutuste kodulehtedel.

2. Soovitused mudelite rakendamiseks

Järgnevad soovitused põhinevad tüüpilistel väljakutsetel, millega omavalitsused teenusemudeli rakendamise katseperioodil kokku puutusid:

- muutused kohalikus omavalitsuses,
- juhtide ja spetsialistide teadlikkus ja kaasatus,
- info liikumine lasteaia ja kooli vahel,
- lapse ülemineku protsess lasteaiast kooli, huvihariduse ja noorsootöö kaasamine,
- tervishoiu kaasamine.

Rakendamise väljakutse nr 1: muutuste toimumine kohalikus omavalitsuses, näiteks poliitilises juhtkonnas.

Liikumapanev küsimus: kuidas mõjutavad kohalike omavalitsuste poliitilised ja struktuursed muutused lasteaia ja kooli vahelist info liikumist? Kuidas saame tagada tegutsemise järjepidevuse ja kvaliteedi sellistes olukordades?

Lahendussuunad.

Järjepidevuse ja kvaliteedi tagamiseks on oluline:

- Luua fikseeritud ja läbipaistvad kokkulepped.
- Tagada kiire infovahetus muudatuste kohta haridusasutustesse.
- Rakendada ennetusmeetmeid ja arengukavasid, mis sisaldavad selgeid eesmärke ja indikaatoreid.
- Kaasata kõiki osapooli ja väärtustada erinevate põlvkondade kogemusi.
- Rõhutada haridusvaldkonnas apoliitilisust ja tagada valdkonna töötajatele turvalisus.

Rakendamise väljakutse nr 2: juhtide ja spetsialistide teadlikkuse ning kaasatuse tagamine.

Liikumapanev küsimus: kuidas saame tõsta vallajuhtide ja teiste võtmeisikute teadlikkust ning kaasatust lasteaia ja kooli vahelises infovahetuses ja lapse arengu toetamises?

Lahendussuunad.

Kaasamise vormid:

- Haridusspetsialisti rolli rõhutamise infojagamise võtmeisikuna.
- Vallajuhtide ja võtmeisikute, nagu vallavanem, haridusspetsialist ja sotsiaalosakonna juht, kutsumine võrgustikukohtumistele.

- Volikogu ja komisjonide kaasamine läbi probleemide, eesmärkide ja lahenduste arutelu.
- KOVi juhtide suvepäevade programmi integreerimine ennetusteemadega.
- Teiste kohalike omavalitsuste kogemuste jagamine ja heade praktikate levitamine juhilt juhile.
- Ennetusteemaliste koolituste korraldamine juhtidele koos spetsialistidega.
- Lapse heaolu teemaliste koolituste pakkumine juhtidele, sh juhtumiarutelu formaadis.
- Arenguprogrammide loomine juhtidele.
- Praktilised kogemused juhtidele lasteasutustes, näiteks töövarju programmid.
- Ennetusspetsialisti värbamine, kes töötab koostöös teiste spetsialistidega.

Kaasamise sisu:

- Fookuse seadmine lapsekesksele lähenemisele.
- Teadlikkuse tõstmine üldsuse seas, sealhulgas kogukondlikud algatused ja sotsiaalmeedia kasutamine.
- Ennetuse vajalikkuse ja tähtsuse rõhutamine teaduspõhise lähenemisega, sh statistika ja tõenduspõhiste materjalide esitlemine.

Rakendamise väljakutse nr 3: info liikumise tagamine lasteaia ja kooli vahel.

Liikumapanev küsimus: kuidas saaksime parandada info liikumist lapsevanemate, lasteaia ja kooli vahel? Milliseid kanaleid ja muid lahendusi saaksime kasutada selle protsessi tõhustamiseks?

Lahendussuunad.

- Aktiivne haridusspetsialist KOV-is ja valla tugimeeskonna töögrupp tagavad info vahetuse strateegilisel tasandil.
- Koostöökohtumised lasteaia, kooli ja KOVi vahel ning koostöö sama piirkonna haridusasutuste vahel toetavad otsesuhtlust.
- Eelkool ja lahtiste uste päevad pakuvad vanematele ja lastele tutvumisvõimalusi.
- Vajaduspõhine suhtlemine ja kooskõlastatud info jagamine lasteaedade ja koolide võtmeisikute vahel.
- Selged kokkulepitud juhised ja koolivalmiduskaardid aitavad mõista lapse kooliks valmisolekut.
- Eelkohtumised ja töötod õpetajate, juhtkondade ja laste vahel edendavad mõistmist ja koostööd.
- Kooli tutvustavad üritused, nagu spordipäevad ja telkimine, aitavad lastel kooliga tutvuda.
- Koosolekud ja koolitused lapsevanematele koos spetsialistidega tugevdavad

ühiskondlikku sidusust.

- Usaldusliku suhte loomine lapsevanematega ja informeeritud veebirubriigid ("Lasteaiast kooli") KOVi kodulehel pakuvad põhjalikku teavet.
- Haridusplatvormid nagu Eliis, Studium ja eKool, sotsiaalmeedia, vallaleht ja muud kommunikatsioonikanalid toetavad jooksvat infoliikumist.
- Infovahetus lapse heaoluspetsialistiga tagab lapse individuaalsetele vajadustele vastava lähenemise.

Rakendamise väljakutse number 4: sujuv lapse ülemineku protsess lasteaiast kooli.

Liikumapanev küsimus: millised on praegused väljakutsed ja parimad praktikad lapse üleminekul lasteaiast kooli? Kuidas saame seda protsessi KOV-i ja maakonna tasandil paremini kirjeldada ja korraldada?

Lahendussuunad.

Võimalikud lahendused on alljärgnevad.

- Maakondlik koordineerimine.
- Ühtsed kriteeriumid koolivalmiduskaartidele.
- Tugikeskuse loomine maakonnas.
- Eelkooli korraldamine.
- Lasteaia ja kooli vaheline koostöö.
- Avatud uste päevad koolides.
- Lasteaia ja kooli tugispetsialistide ümarlaud.
- Esimese klassi laste külastused oma lasteaeda.
- Koosolekud lasteaia laste vanematele koolis.
- KOVi aktiivne roll koduste laste kaasamisel.
- Nõusolekud dokumentide jagamiseks lasteaiaavaldusel.
- Lasteaiaõpetajate oskuste arendamine keeruliste vestluste läbiviimiseks.
- Kiire infovahetus KOVide vahel pere kolimisel.
- Lühiiseloostuste jagamine lasteasutustest kolimisel.
- Alushariduse viimaste aastate kohustuslikuks muutmine.

Rakendamise väljakutse number 5: huvihariduse ja noorsootöö kaasamine.

Liikumapanev küsimus: kuidas saaksime paremini kaasata huviharidust, -tegevust ja noorsootööd laste arengusse lasteaia- ja koolieelses faasis?

Lahendussuunad.

- Olukorra kaardistamine: Hetkel pakutavate võimaluste ülevaate koostamine.
- Huviringide mitmekesisuse tagamine: Eri vanusegruppidele, sealhulgas 7a+ noorsootöö võimalused.
- Kohaliku omavalitsuse (KOV) eelarveline toetus: Huviringide korraldamine lasteaedades, sealhulgas võimalus kaaluda huvitegevuse osalist kompenseerimist.
- Info kättesaadavus: Alushariduse huvitegevuse võimaluste tutvustamine lasteaedades ja kodustele lastele.
- Pere kaasamine: Ühised huvitegevused vanemate ja lastega, näiteks kampaaniad või üritused.
- Koostöö noortekeskustega: Lasteaiarühmadele noortekeskuse ruumide ja võimaluste kasutamine, noorsootöötajate külastused lasteaedadesse.
- Koostöö kohalike MTÜ-de ja kultuuriasutustega: Uute algatuste ja huvitegevuste pakkumine.
- Põlvkondadevaheline koostöö: Ühistegevused, nagu "vabatahtliku vanavanema" programm.
- KOV eelarvelised väljasõidud ja tegevused: Lasteaiaõpetajate ja laste ühisüritused väljaspool lasteaeda.

Rakendamise väljakutse number 6: tervishoiu kaasamine.

Liikumapanev küsimus: Kuidas saab tervishoiusektor (perearstid, pereõed) aidata kaasa laste toitumisprobleemide ennetamisele ja varajasele sekkumisele, mis mõjutavad nii lasteaedu kui ka koole?

Lahendussuunad.

- Heade praktikate jagamine: Perearstid, kes panustavad aktiivselt ennetusse, jagavad oma kogemusi.
- Kodukülastused: Ämmaemandate ja pereõdede koduviisiidid, mida toetavad seadusemuudatused ja mõjutusmeetmed.
- Kohustuslikud tervisekontrollid: Regulaarsed arengu- ja tervisekontrollid perearsti poolt erinevas vanuses lastele, sealhulgas lasteaedades, koostöös õpetajatega.
- Nõustamine: Perearstid ja -õed nõustavad tervisekontrolli käigus ja individuaalselt toitumise ja tervise teemadel, arvestades pere tausta.
- Koostöö lasteasutustega: Perearstide ja -õdede osalemine lasteasutuste koosolekutel ning koostöö lastekaitsepetsialistidega.
- Koolitused: Perearstide ja -õdede koolitused toitumisest, samuti lasteasutuste töötajate ja lapsevanemate koolitamine.
- Toitumisenõustamine: Toitumisenõustajate kaasamine toitumisharjumuste parandamiseks ning ahvatleva ja tasakaalustatud toitumise edendamise

lasteasutustes.

- Terviseprogrammide levitamine: Terviseedenduslike programmide, nagu "Seikluste laegas", laiem tutvustamine tervishoiuasutuste poolt.
- Terviseedenduslikud üleskutsed: Tervishoiuasutuste algatatud liikumis- ja toitumisalased kampaaniad ja üleskutsed, sealhulgas tervislikumate alternatiivide pakkumine traditsioonilistele kingitustele.

3. Omavalitsuste mudelite lisamaterjalid

3.1 Haljala valla mudel

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona

KEIT 6.a

- KEIT käib **Haljala** lasteaias tavarühmas.
- Elab oma majas, mis on teistest eraldi. Haljalasse 15 km.
- KEITI ema transpordib lapsi oma autoga lasteaeda-kooli ja tagasi.
- Perekond: ema, isa, 2 nooremat (1,5 ja 0,5 a.) venda ja vanem (8 a.) õde.
- Isa käib kaugemal tööl, kodus peamiselt nädalavahetustel, ema kodune.

Foto: canstockphoto.com

PROBLEEM/MURE:

KEIT autistlike joontega poiss, kuid diagnoosi arstid talle määranud ei ole. Tal on oma kindlad reeglid ja järjekorrad, kuidas asjad käima peavad. On sõbralik, kuid ärritub, kui asjad ei lähe nii nagu tema ette näeb.

Lasteaias iganädalasel probleemid KEITIGA.

KEIT käib lasteaias igapäevaselt lõunani. Ema viib lõunast autoga lasteaia koju KEITI ja koolist tema õe.

KEITI ema kardab väga KEITI kooli minemist. Rajaleidja on määranud hetkel koolipikenduse ja väikeklassi vajaduse. Ema sõnul aga nende piirkonnas väikeklassi võimalus puudub ja õpilaskoduga lahendus KEITILE ei sobi.

MIS MOTIVEERIB:

Komm.

Kui midagi suuremat on vaja teha, siis ema/isa premeerivad, nt kommiga, kui asi saab tehtud.

Lasteaias käimine, KEITILE meeldib lasteaias käia.

MILLEST TUNNEB PUUDUST/VAJADUSED:

Individaalset tähelepanu, 1:1 tegelemine nii kodus, lasteaias ja koolis. Rahulikku, väiksemat seltskonda. Oma reeglite ja arusaamise järgi tegutsemist.

KELLEGA SUHTLEB (sh sotsiaalmeedia):

KEITIL on ka kõneprobleem. Tema sõnadest on väga keeruline aru saada. See on ka sageli üks põhjus, miks KEIT ärritub - kui teda ei mõisteta.

KEIT on väga sõbralik. On valmis igaühega kaasa minema. Üsna kiiresti tekivad konfliktid.

KEITIL on ema vana telefon, kus ei ole internetikaarti. Saab seal mängida. Vaatab televisiorist multfilme. On ekraanis pigem vähe, ema jälgib, et ei läheks sellega liiale.

SPETSIALISTID, kellega kokku puutunud:

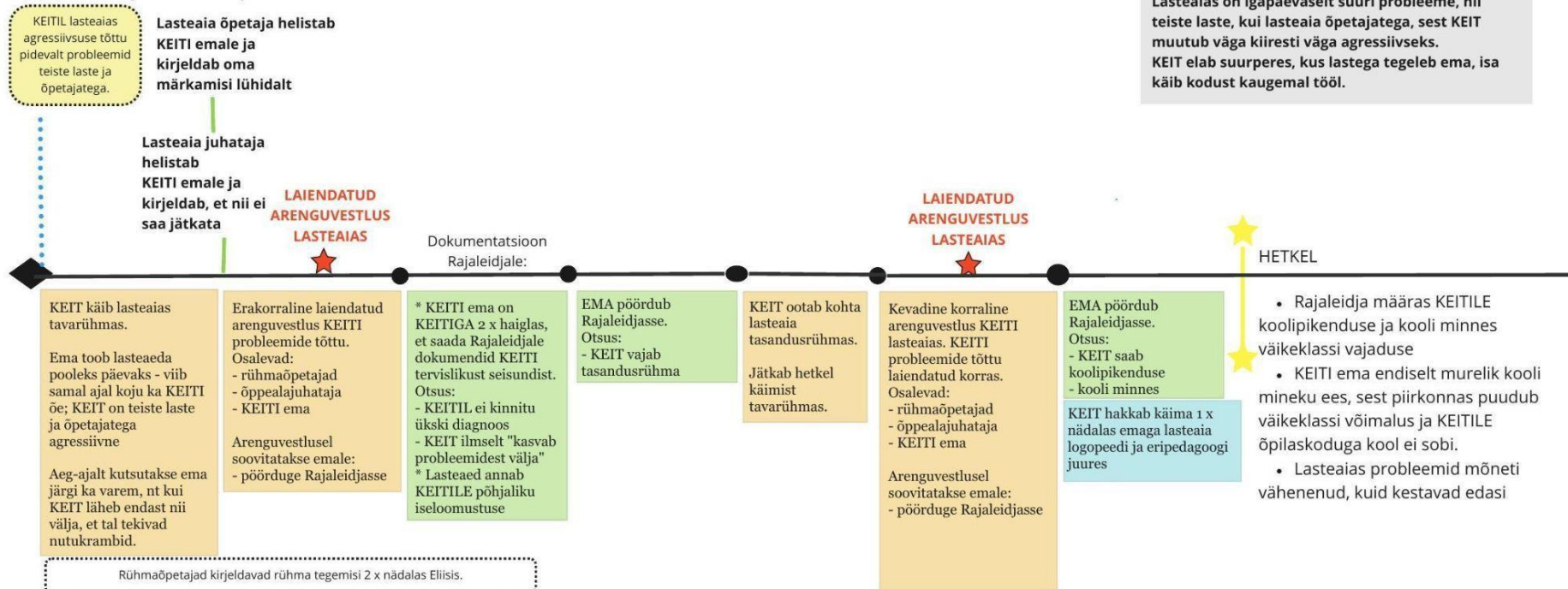
Perearst, erialaarstid (neuroloog, kõneterapeut)
Korduvalt haiglas - diagnoosi otsimine
Logopeed lasteaias
Sotsiaalpedagoog lasteaias
Rajaleidja
KOV - tugiisiku leidmine?

Teenuse mudeli testimise aluseks olnud persona klienditeekond

Klienditeekond: KEIT, 6.a HALJALA

PEAMINE MURE:

kõne- ja käitumisprobleemid

MEIE VÄÄRTUSED

„Lääne-Viru maakondliku integreeritud teenusmodeli väljaarendamine koolist väljalangemise ennetamiseks“

SIHTRÜHM

Arvestan lapse ja vanema arvamusega.
Austav ja sõbralik suhtumine konfidentsiaalsus.
Olen eelarvamustevaba.
Keskendun pere tugevustele ja olemasolevatele ressurssidele.
Toetan, otsin võimalusi aidata.
Järjepidevus
Nõustan
Aktsepteerin erisusi.
Hinnanguvaba suhtumine.
Arvestan lapse ja vanema arengutasemega.

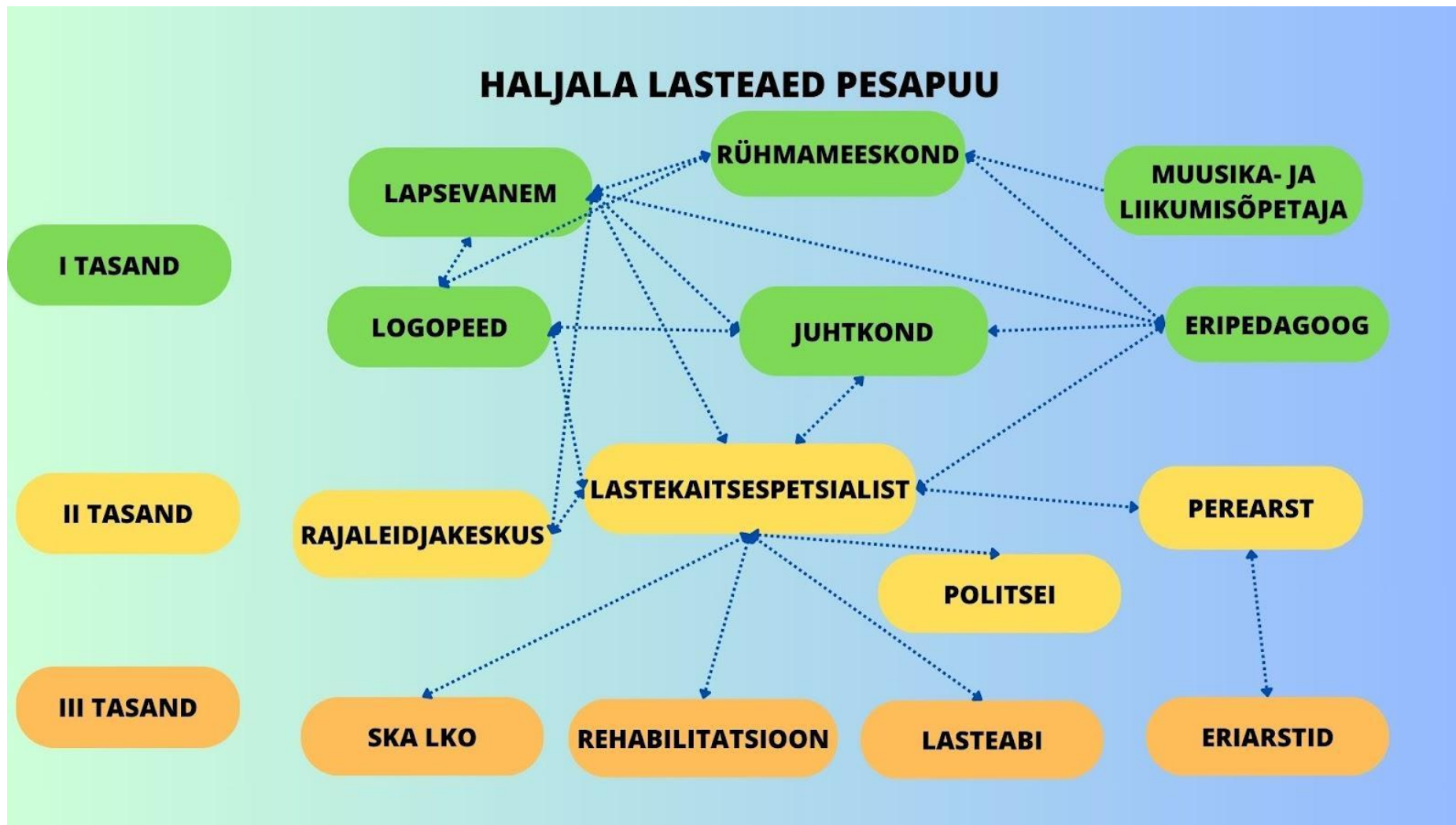
VÕRGUSTIK

Osalen kohtumistel, austav suhtumine.
Konfidentsiaalsus
Toetan
Jagan infot.
Täidan mulle antud kohustusi.
Olen oma töös järjepidev.
Annan positiivset tagasisidet.
Räägime ausalt võimalustest.
Aktsepteerin teisi.
Omavaheline usaldus.
Huumor päästab päeva!

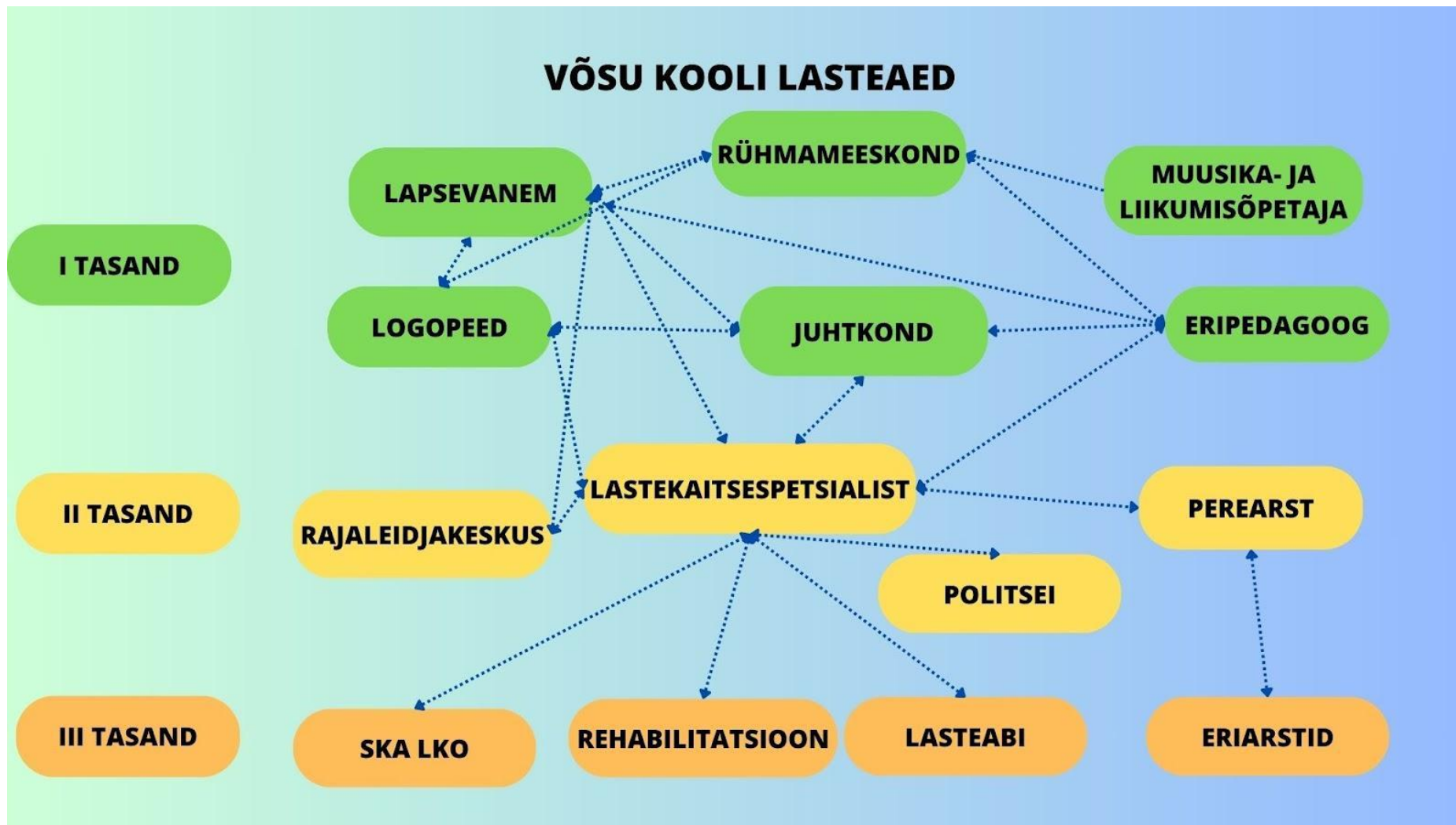
Valdkondadeülene teenuse mudel Haljala vallas

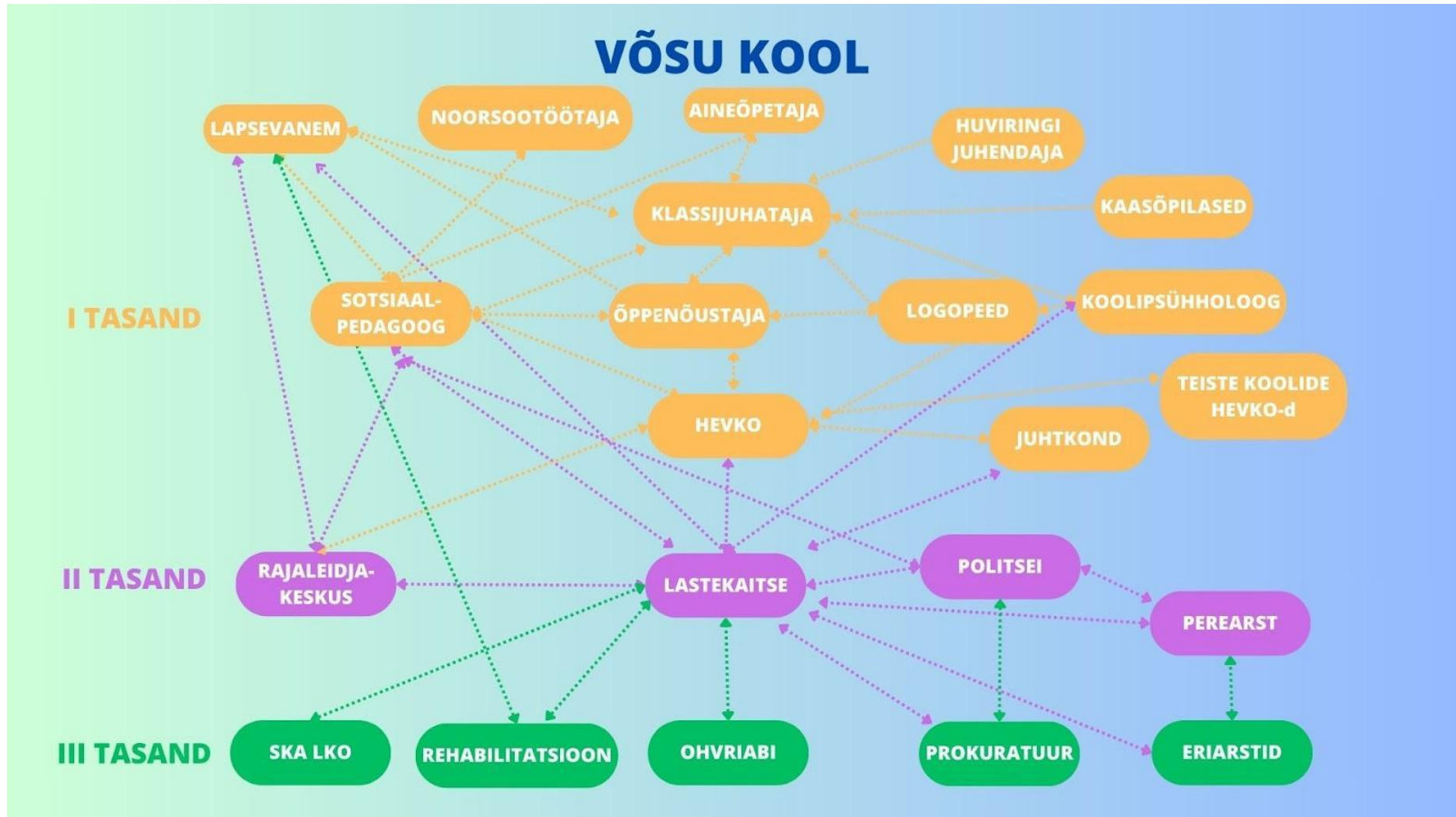
Valdkondadeülene juhtumikorraldus Haljala lasteaias

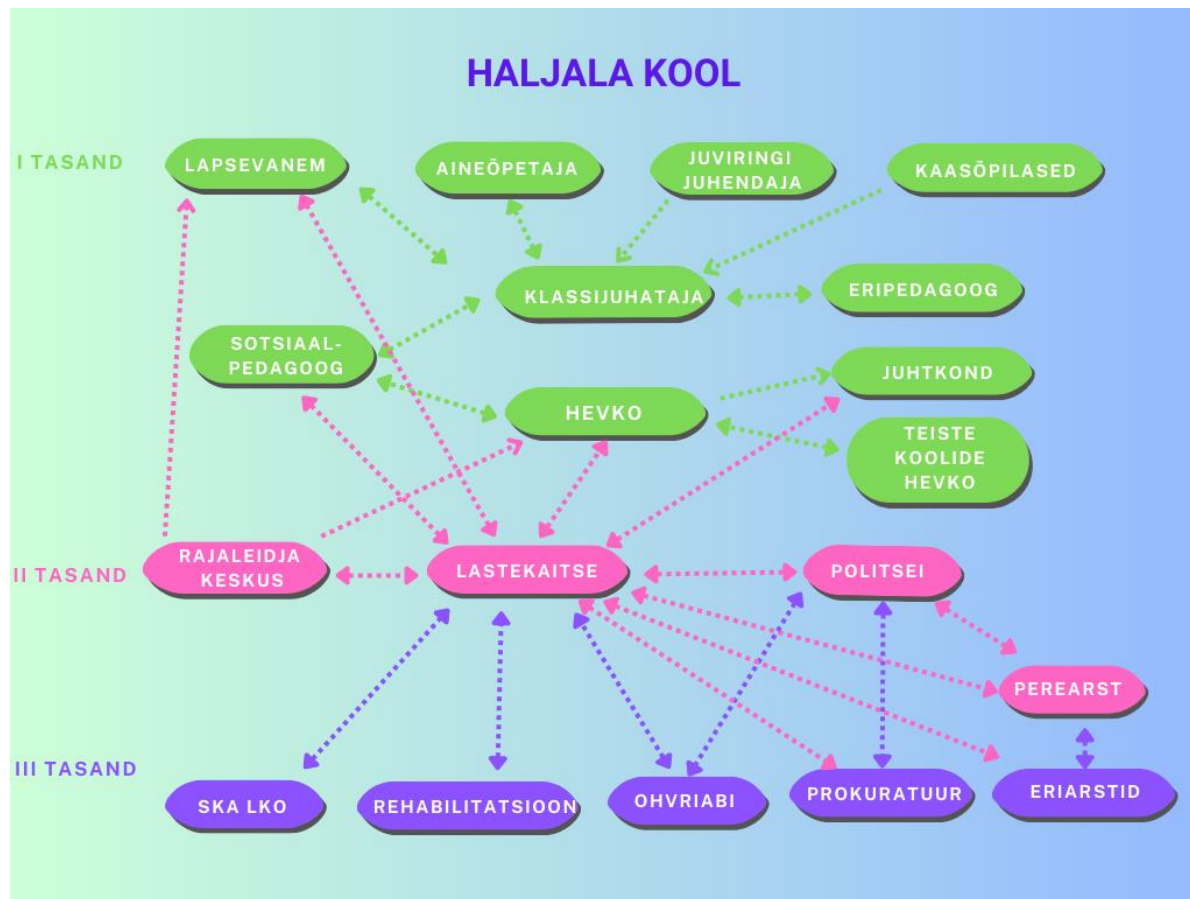
Valdkondadeülene juhtumikorraldus Võsu Kooli lasteaias

Valdkondadeülene juhtumikorraldus Võsu koolis

Valdkondadeülene juhtumikorraldus Haljala koolis

3.2 Kadrina valla mudel

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona

KEIT 5.a

Foto: adobestock.com

PROBLEEM/MURE:

KEITIL on diagnoositud pervasiivne arenguhäire, mis tõttu tal on kõnepuue ja vihadood - kui ei saa oma tahtmist või teised ei saa temast aru.

KEITI ema on temaga väga palju aega veetnud haiglas ja erinevate spetsialistide juures, et saada diagnoos ja abi/tuge oma lapsele.

KEITI ema tunneb, et on oma lapsega ja tema muredega üksi. On omasõnul kogunud väga palju halvustavat suhtumist erinevate ametnike poolt: *"Vahest lihtsalt ei jaksa seda kõike üksi kanda. Nüüdseks olen juba veidi karastunud ja julgen ja oskan end ka paremini väljendada. Ma ju ise ka alguses ei teadnud, kuidas teda aidata või mis tal viga on."*

MILLEST TUNNEB PUUDUST:

Väike, stabiilne lasteaiarühm. Senini on igal aastal, ka korduvalt aasta kooksul, muutused, eelkõige rühma suurus.

Mõistev suhtumine.

KELLEGA SUHTLEB (sh sotsiaalmeedia):

Naabruskonna lapsed sõbralikud, KEITIGA harjunud. Kutsuvad KEITI tihti õue, kus veedavad palju aega koos.

KEIT veedab väga palju aega emaga. Ka vanaema-vanaisaga.

Telefonis kuni tund ööpäevas. Mängib värvimis- ja arvutamismänge.

MIS MOTIVEERIB:

Koeraga toimetamine, ka kiusamine

Sõbralik, mõistev, toetav suhtumine

Meeldiv tegevus - joonistamine, oma sõnadega valjusti laulmine

SPETSIALISTID, kellega kokku puutunud:

Perearst, erialaarstid

Eripedagoog lasteaias

KOV - tugiisiku küsimus

KOV sotsiaaltöötaja - kodukülastus

SRT Tapal - eripedagoog, füsioteraapia, tegevusteraapia

Füsioterapeut Rakveres

Logopeed Rakveres

Psühholoog (erateenus emale)

Rajaleidja (ema teab, et peab pöörduma, eelkõige koolipikenduse küsimus)

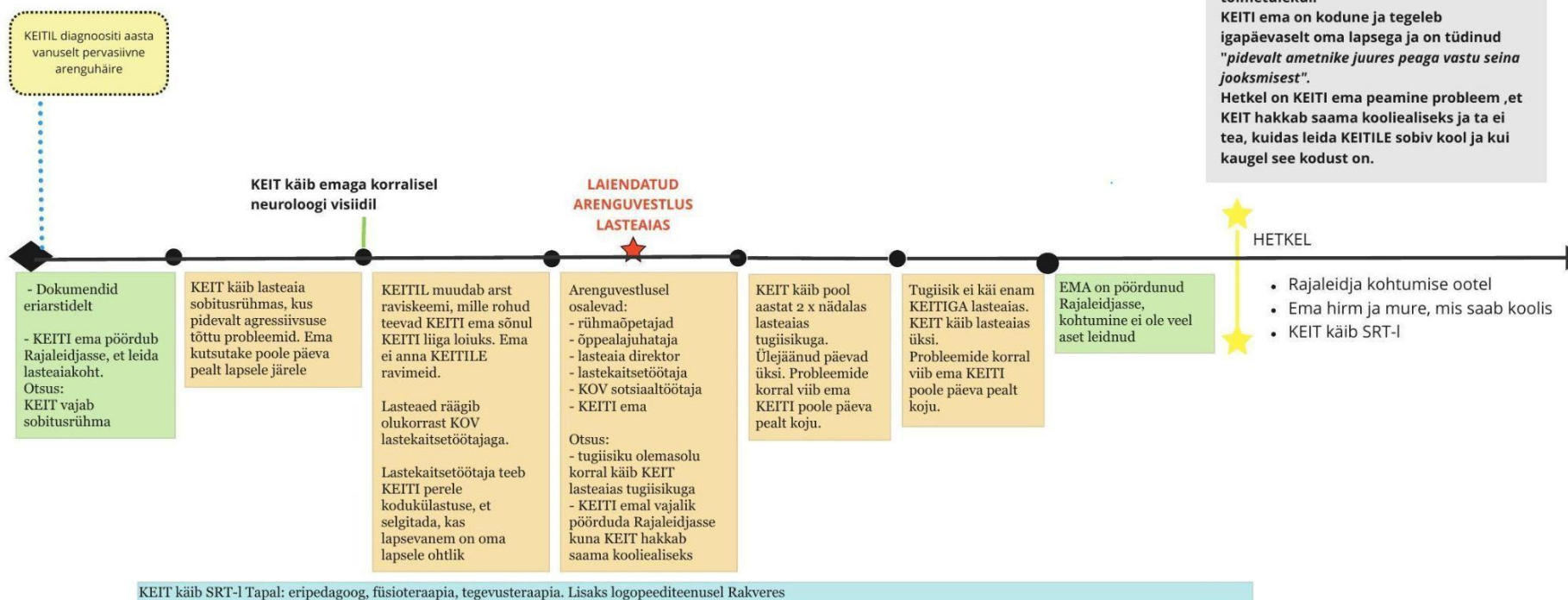
- KEIT käib **Kadrina** lasteaias sobitusrühmas, kus on 10 last
- Elab 10 km väljaspool asulat
- KEITI transpordib lasteaeda ja koju tagasi ema, oma autoga
- Perekond: ema, vanaema-vanaisa, isa ei tegele. Koer
- KEITI ema on kodune - on proovinud/tahab tööd leida, kuid ei ole seni leidnud; KEIT on väga tihti haige ja lasteaiast kodune, mistõttu peab töökohta võimaldama sagedast töölt eemal olemist

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona klienditeekond

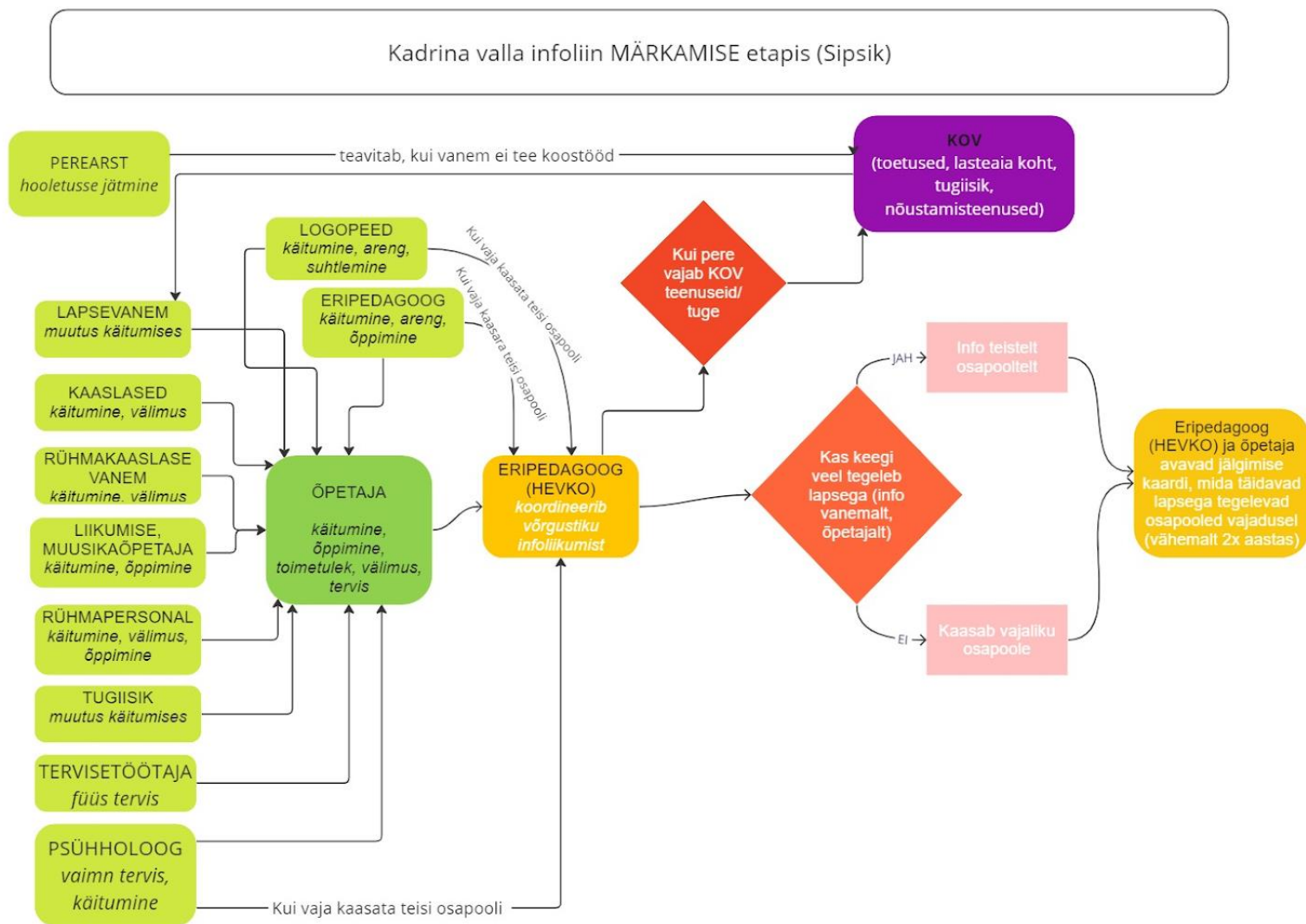
Klienditeekond: KEIT, 5.a KADRINA

PEAMINE MURE:

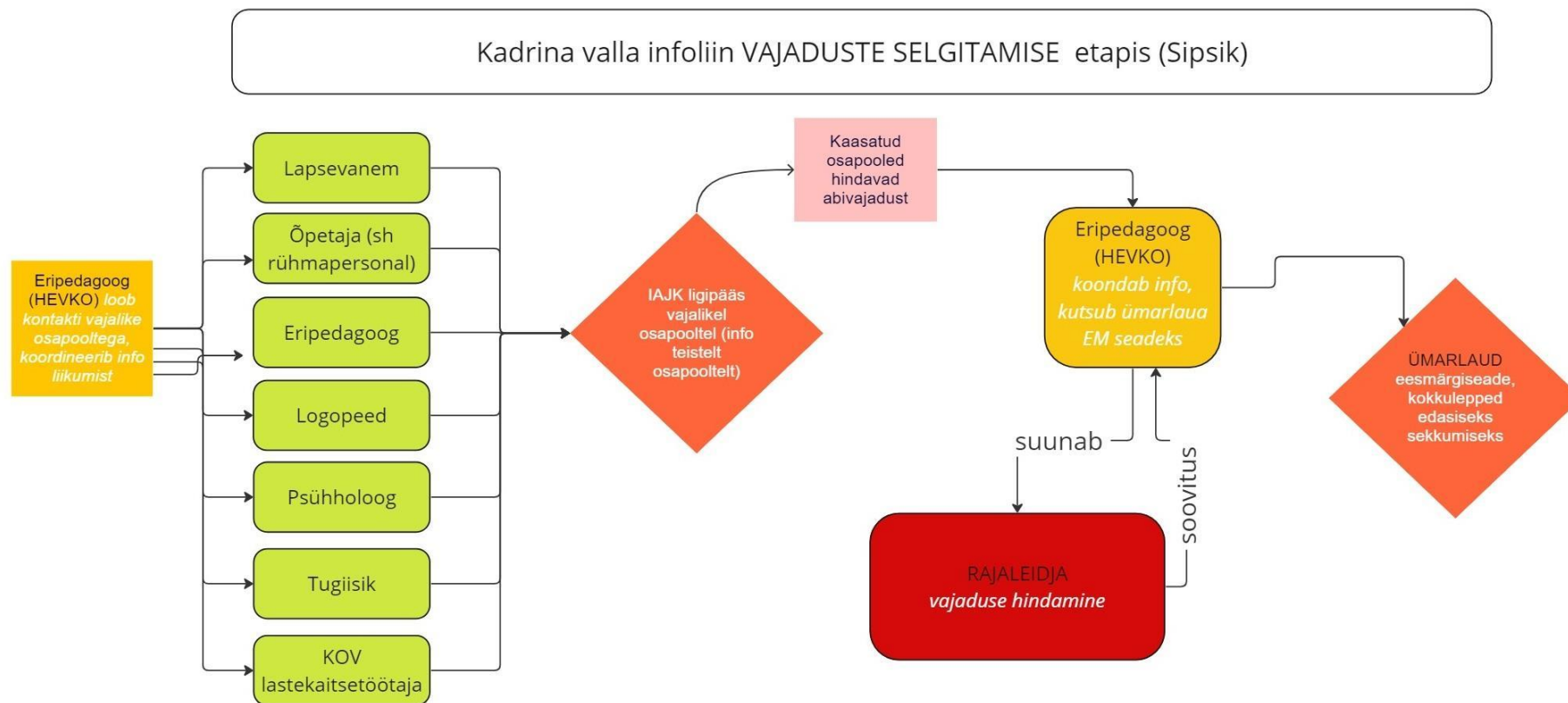
puudest tulenevad käitumisprobleemid, kõnehäire

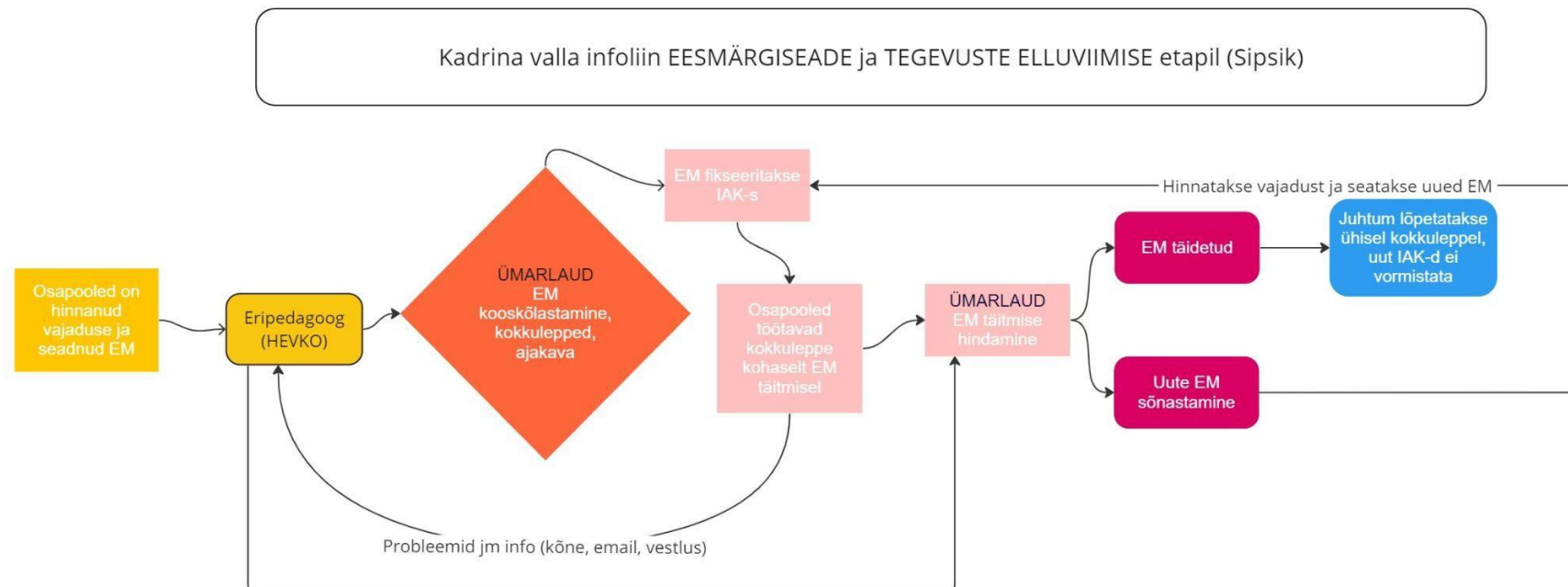
Valdkondadeüleline juhtumikorraldus Sipsiku lasteaias (märkamise etapp)

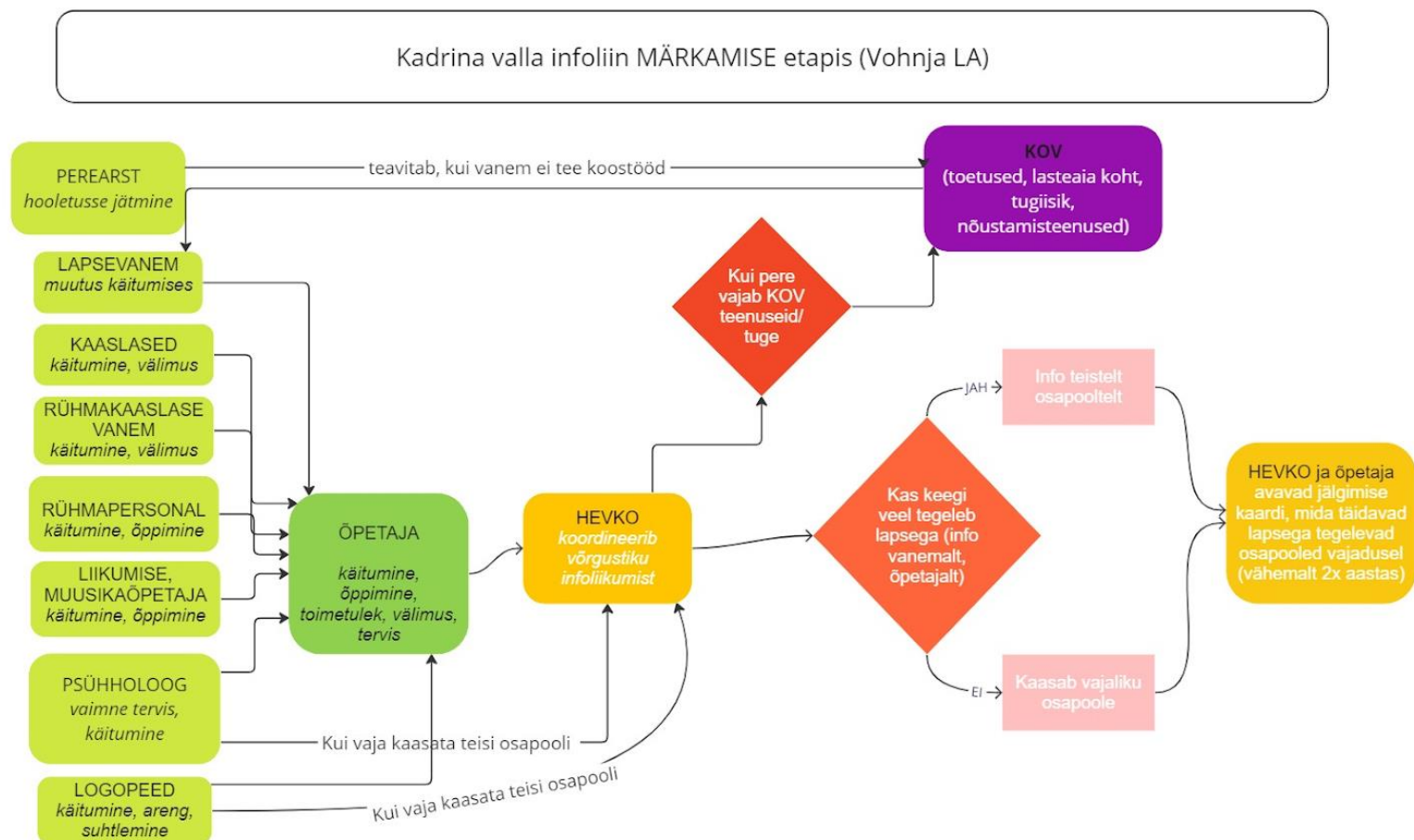
Valdkondadeüleline juhtumikorraldus Sipsiku lasteaias (vajaduste selgitamise etapp)

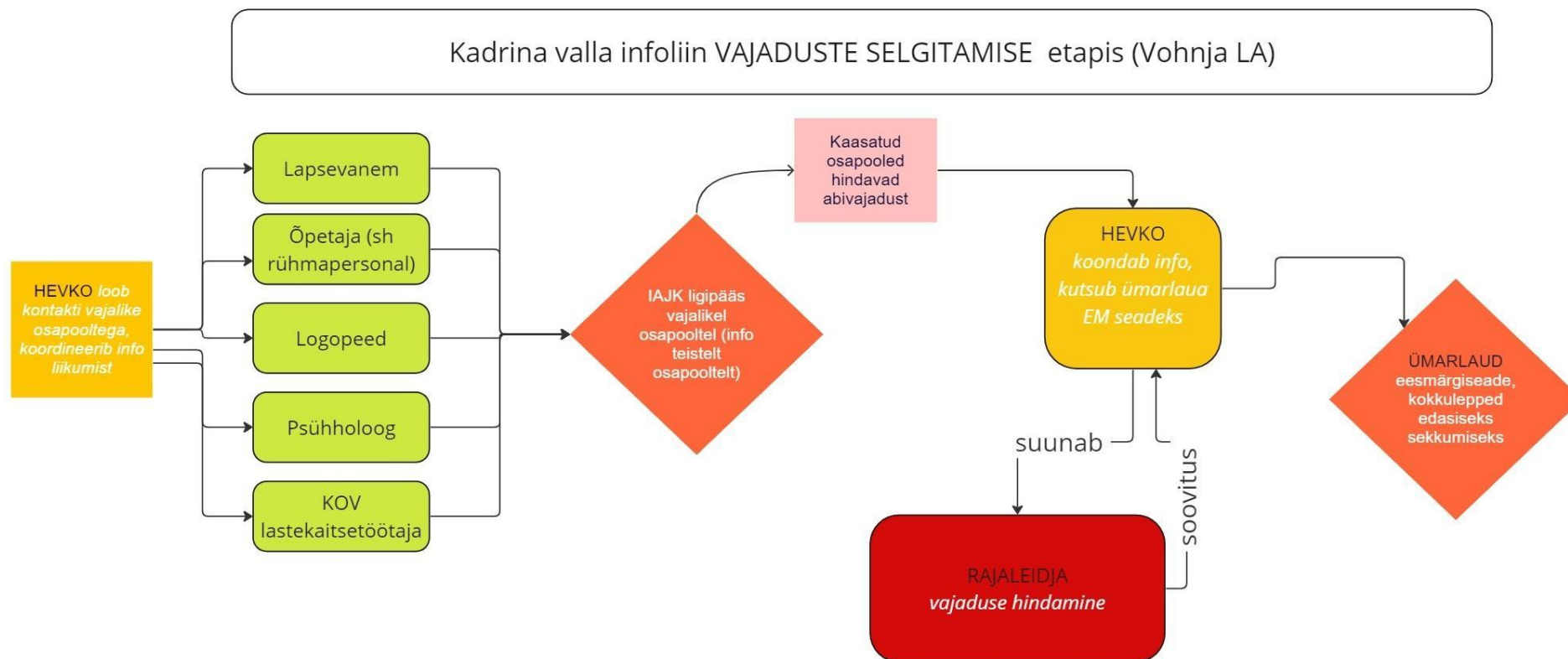
Valdkondadeüleline juhtumikorraldus Sipsiku lasteaias (eesmärgiseade ja tegevuste elluviimise etapp)

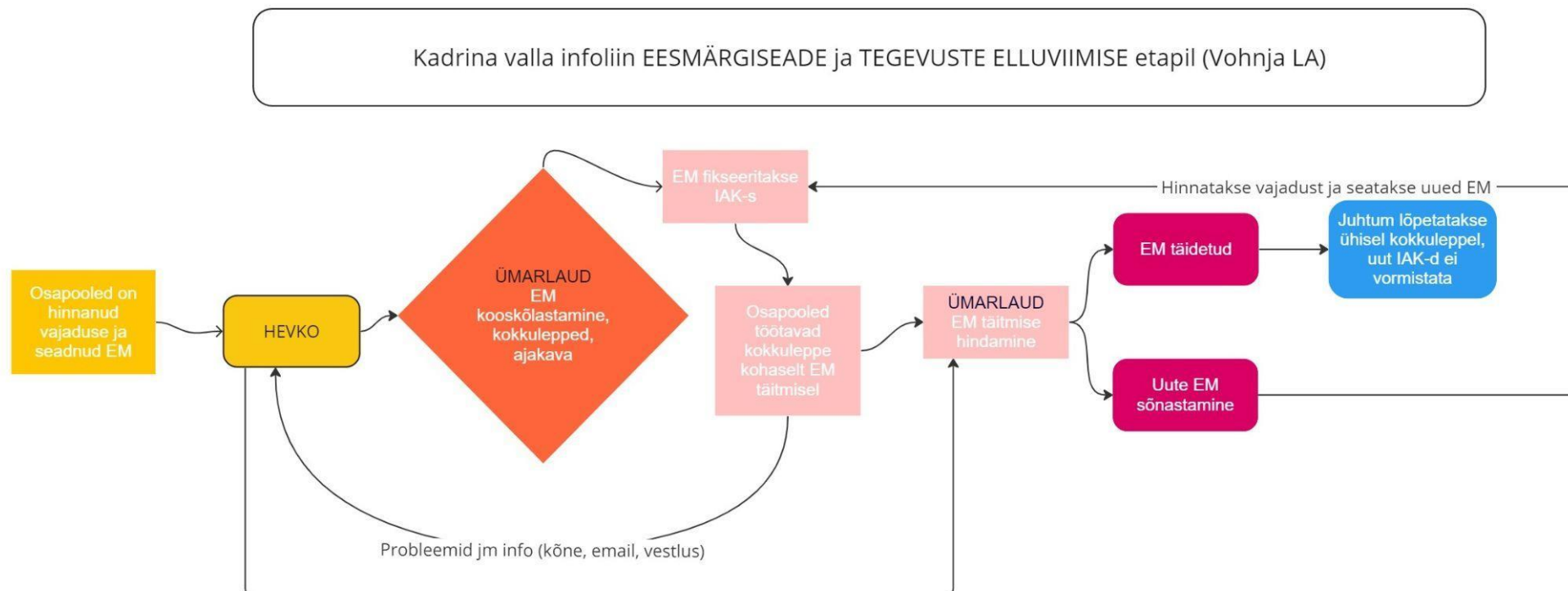
Valdkondadeüleline juhtumikorraldus Vohnja Lasteaed-Algkoolis (märkamise etapp)

Valdkondadeülene juhtumikorraldus Vohnja Lasteaed-Algkoolis (vajaduste selgitamise etapp)

Valdkondadeüleline juhtumikorraldus Vohnja Lasteaed-Algkoolis (eesmärgiseade ja tegevuste elluviimise etapp)

3.3 Rakvere linna mudel

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona

ATS 5.a

Foto: volcom.com

PROBLEEM/MURE:

ATSI on diagnoositud ATH. Ta on üliaktiivne: ei kõnni vaid jookseb ja hüppab, ei jutusta vaid vatab, ei istu vaid hüpleb.

ATSI ema on temaga väga palju aega veetnud haiglas ja erinevate spetsialistide juures, lastega rehabilitatsiooniteenustel, et saada diagnoosid ja abi/tugi oma lastele.

ATSI ema näeb, et lastel on koolis raske. Ka laste vahelist kiusamist on koolis palju. Muretseb väga, kuidas ATSI koolielu kujuneb.

MIS MOTIVEERIB:

Tunnustus, kiitus, tähelepanu

Sõbralik, mõistev, toetav suhtumine

Meeldiv tegevus - mängud telefonis - numbrid ja tähed, videodele kaasa laulmine

MILLEST TUNNEB PUUDUST/VAJADUSED:

Distsipliin.

Mõistev suhtumine ja toetav keskkond.

Oma vanustega koos aja veetmine.

Aeg-ajalt ka karmimat suhtlemist. Isa sõna mõjub igas olukorras. Isa on peamine, keda kuulab.

KELLEGA SUHTLEB (sh sotsiaalmeedia):

Peamiselt perekond ja sugulaste lapsed.

Telefonis. Mängib arvutamismänge. Õpib tähti. Laulab lastelaule, vaatab videosid.

SPETSIALISTID, kellega kokku puutunud:

Perearst, erialaarstid

Eripedagoog lasteaias

Sotsiaalpedagoog lasteaias

KOV - tugiisiku küsimus

KOV sotsiaaltöötaja - nõustamine seoses

vanemate laste isaga seotud probleemid

KOV lastekaitse - tugi dokumentidega

SRT - eripedagoog, füsioteraapia,

tegevusteraapia

Rajaleidja

Raamatukogu - lastenurk

Lasterikaste perede üritused

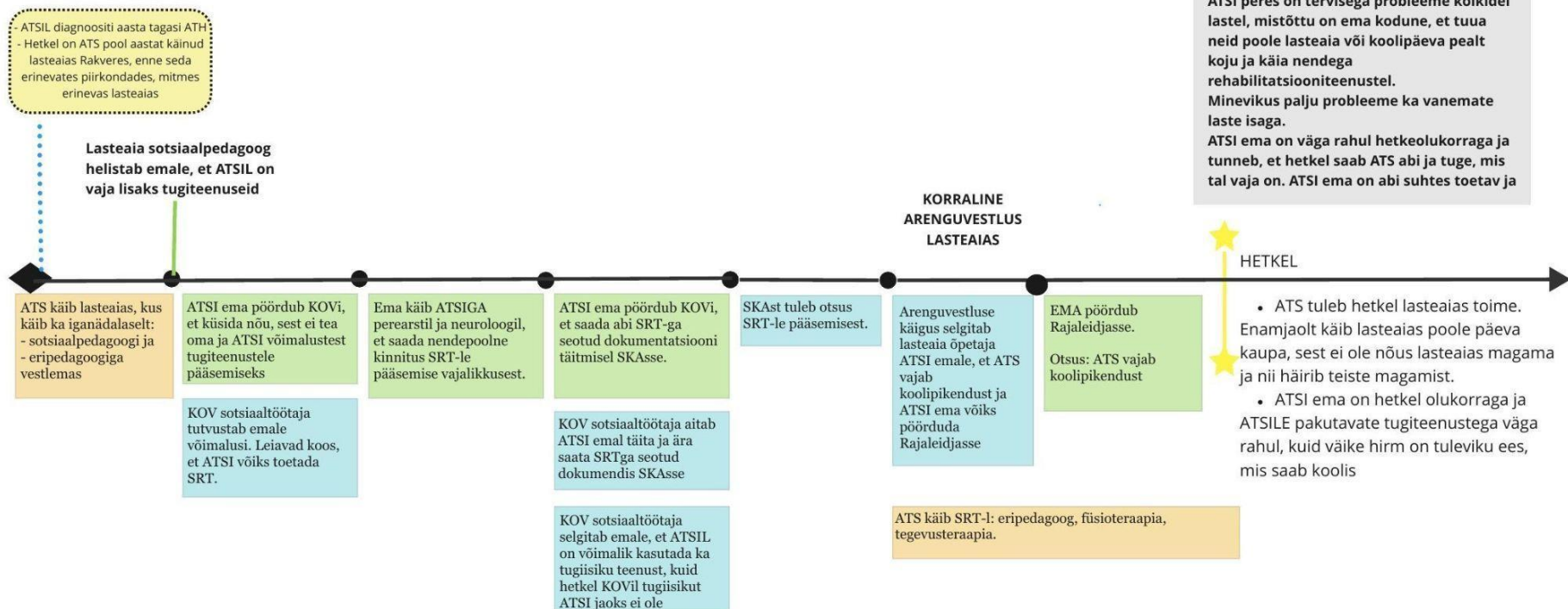
Laste päevakeskus

- ATS käib **Rakveres** lasteaias sobitusrühmas, kus on 10 last
- Elab hetkel Rakveres kesklinnas, palju kolinud, elanud kolmes erinevas linnas
- ATSI perekond on vene keelne, kuid kõik räägivad suuremal või vähemal määral ka eesti keelt
- Perekond: ema, isa, 4 vanemat õde-venda. 5 kassi.
- ATSI ema on kodune - kolm last on abi- või erivajadusega, saavad rehabilitatsiooniteenuseid, kus ema nendega kaasas käib. See on suur koormus.

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona klienditeekond

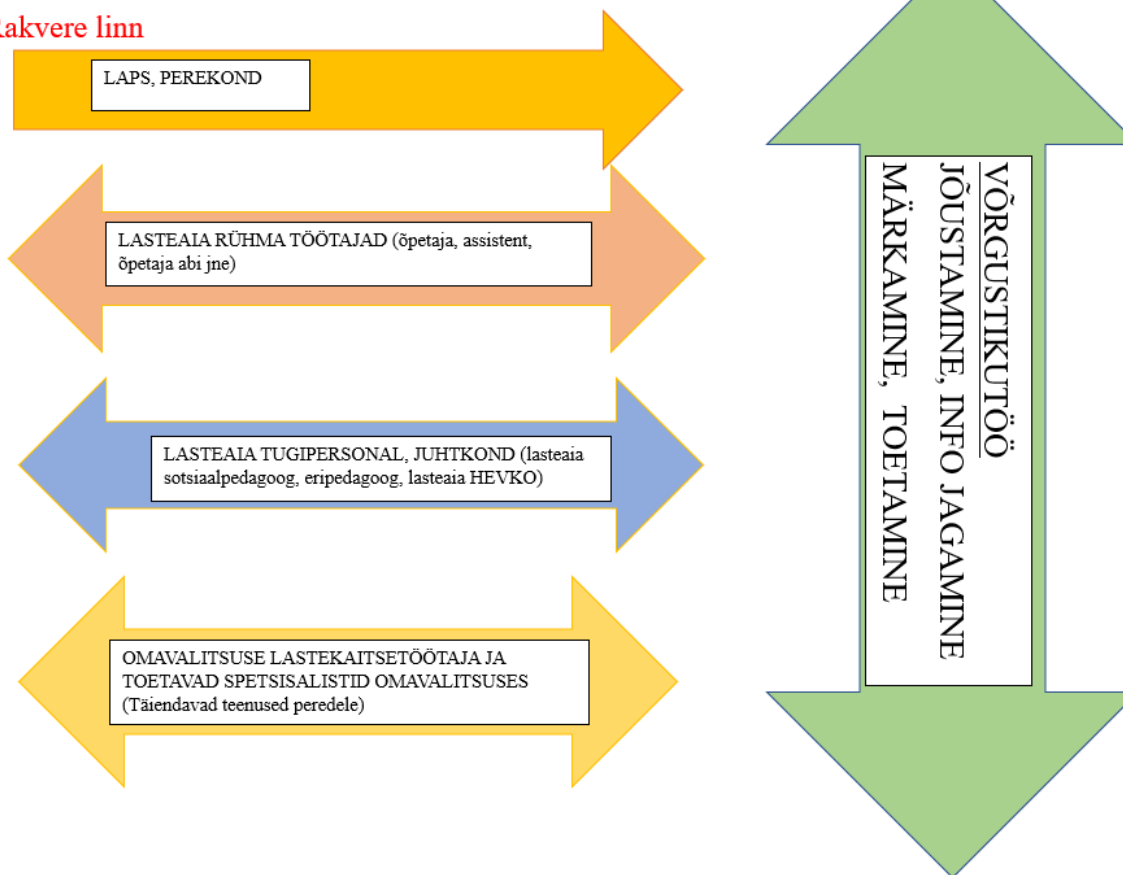
Klienditeekond: ATS, 5.a RAKVERE linn

PEAMINE MURE: ATHst tulenev hüperaktiivsus

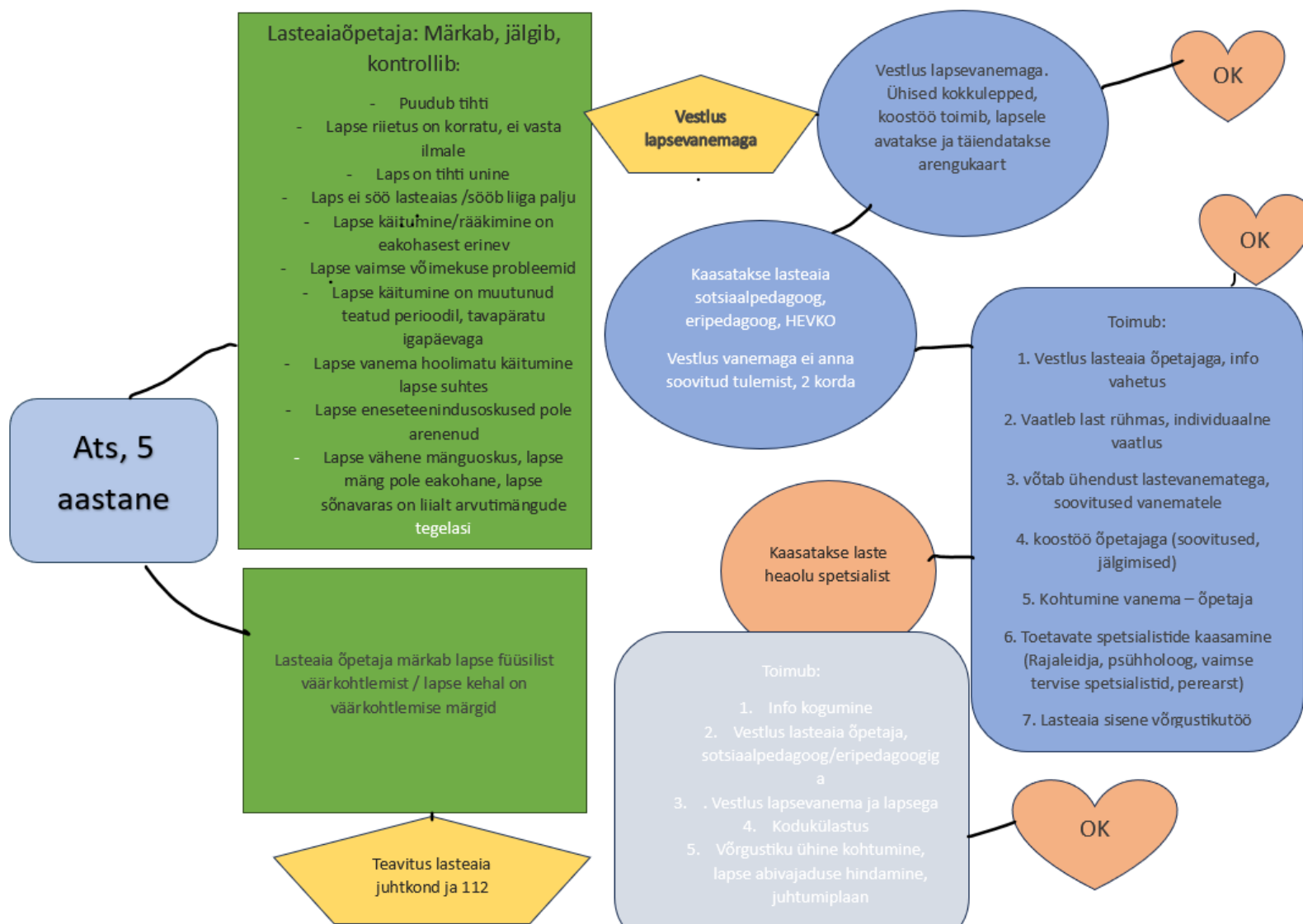

Valdkondadeüleene teenusemudel Rakvere linnas

Rakvere linn

Juhtumikorraldus Rakvere linna valdkondadeüleles teenusemudel

3.4 Rakvere valla mudel

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona

MAIDO 10.a

- MAIDO käib õpilaskoduga koolis, 4.klassis, teises Eesti otsas.
- MAIDO pere elab oma majas, metsa sees, teistest eraldi. Majas puudub kanalisatsioon ja vesi. Pesemas käib pere vanaema-vanaisa juures.
- Perekond: ema, isa, vanaema-vanaisa veidi eemal. Kodus ka 6 kassi ja koerad.
- Isa käib tööl, ema töövõimetu, kodune. Emal käib abis tugiisik.

Foto: shutterstock.com

PROBLEEM/MURE:

MAIDOL ilmsesid lasteaia kõneprobleemid, mistõttu läks ta spetsiaalselt kõneprobleemidega tegelevate laste kooli. Nädala sees elab õpilaskodus, kodus käib nädalavahetustel. 2.klassist alates on MAIDOL väga suured käitumisprobleemid - MAIDO ropendab, varastab, lõhub asju.

Ta on väga nutikas, kasutab rääkimisel väga täiskasvanulikke ja keerulisi väljendeid. 4.klassis on tal ka väga head hinded.

MAIDO kõneprobleemid on lahenenud, mistõttu ei kuulu ta enam praeguse kooli sihtgrupi hulka. MAIDO ema toimetulek on madal ja seetõttu ei saa MAIDO minna ka kodulähedasse kooli.

MIS MOTIVEERIB:

Negatiivne tähelepanu.

Kasside ja koertega oma koduhoovis toimetamine.

Saab mõne uue asja, millega põnev mängida.

Kui isa on kaine ja ei ole lärmakas ja agressiivne.

MILLEST TUNNEB PUUDUST/VAJADUSED:

Emaga aja veetmine.

Hoolitsus.

Mänguasjad ja spordivahendid: "*Suusatada mulle meeldiks, aga mul suusakepid on, suuski ei ole.*"

KELLEGA SUHTLEB (sh sotsiaalmeedia):

MAIDOL sõpru ei ole. Kui ka saab kellegagi tuttavaks, siis üsna ruttu läheb ka tülli.

Suhtleb peamiselt ema-isaga. On üle võtnud ka isa poolt kasutatavad ropud väljendid.

MAIDOL on nuppudega telefon. Internetis aega ei veeda. Peab seda igavaks.

SPETSIALISTID, kellega kokku puutunud:

Perearst, erialaarstid (neuroloog, kõneterapeut)
Korduvalt haiglas - diagnoosi otsimine
Logopeed, sotsiaal- ja eripedagoog, psühholoog lasteaia/koolis
Rajaleidja
KOV lastekaitse
Ema tugiisik
Rehabilitatsiooniteenused, sh füsioterapeut, psühholoog
Politsei, tuletõrje

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona klienditeekond

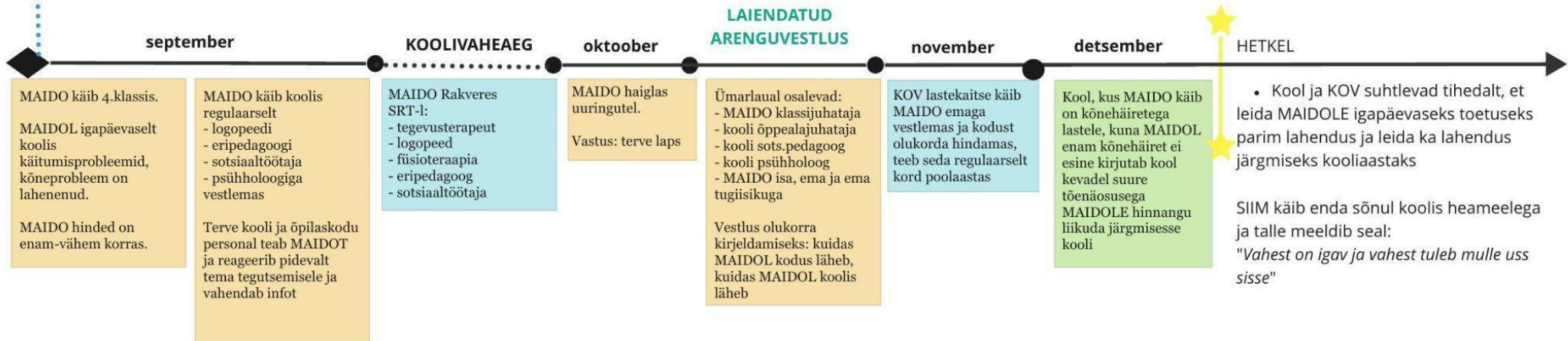
Klienditeekond: MAIDO, 10.a RAKVERE vald

PEAMINE MURE:

väga äärmuslikud, ropud ja kiuslikud käitumisprobleemid

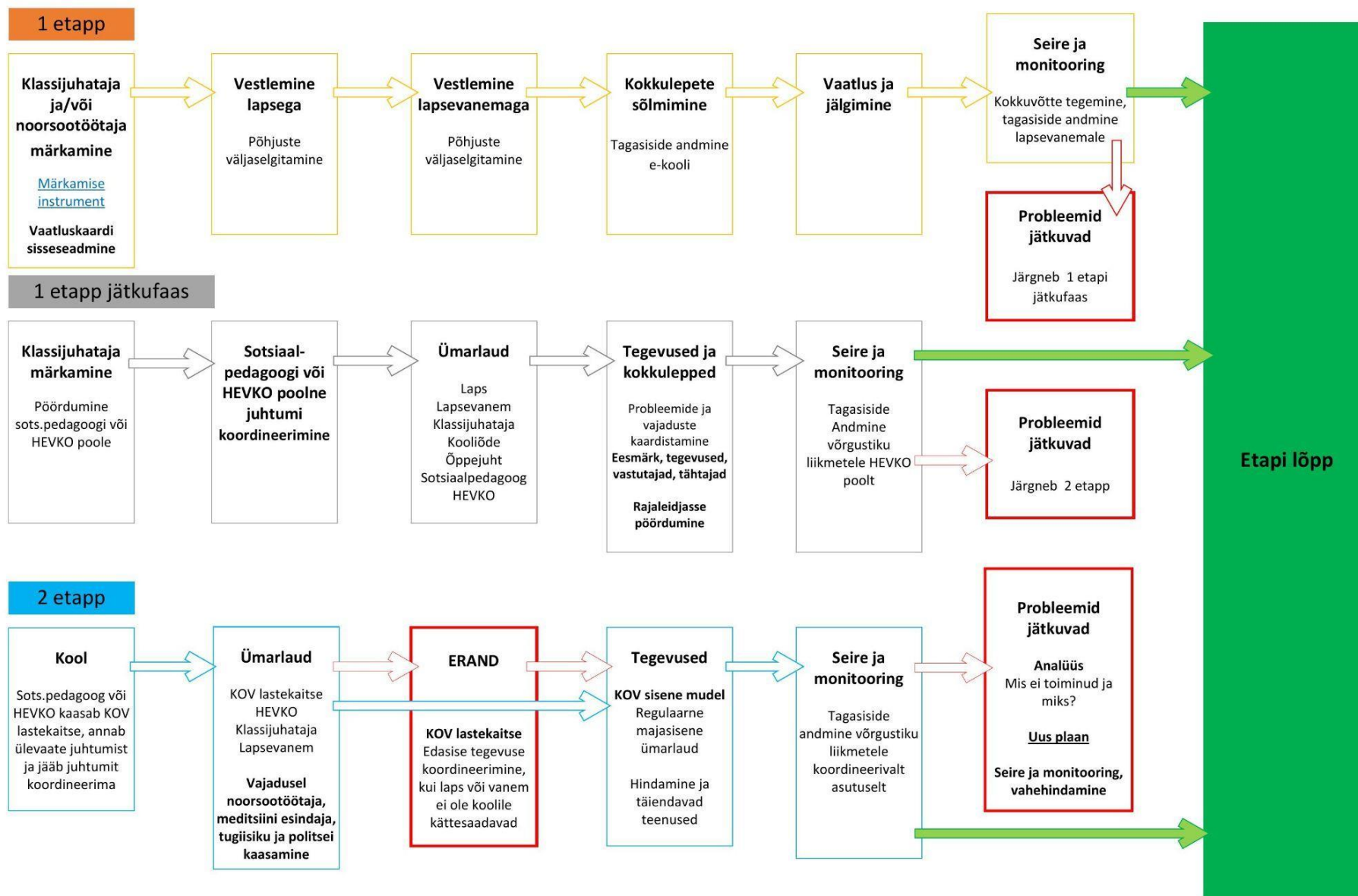
MAIDOL kokkupuude
Rajaleidja ja rehabilitatsiooni
teenustega juba lasteaiaaegast

MAIDO pere ja nende olukord on pikalt olnud KOV-ile ja politseile teada. MAIDO elab ema ja isaga sotsiaalkorteris. Isa käib väiksepalgalisel töö ja liigtarvitab aeg-ajalt alkoholi, mil on tulnud ette ka vägivalda MAIDO ja tema ema suhtes. MAIDO ema on puudega ja temal käib abis tugiisik.

Kooli personal - peamiselt õppealajuhataja suhtleb pidevalt KOViga (kes vajadusel suhtleb perega), pisemate murede korral suhtleb kooli sotsiaalpedagoog või klassiõpetaja otse MAIDO emaga

Rakvere valla teenuseudel

3.5 Tapa valla mudel

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona

SIIM 10.a

Foto: parents.com

- Käib 4.klassis **Tapa** koolis
- Siim käib tavakoolis tavaklassis, kus on kokku 19 õpilast.
- Elab mõned kilomeetrid väljaspool asulat
- SIIM käib kooli ja koolist koju koolibussiga. Peale tunde kuni bussi tulekuni on SIIM noortekeskuses.
- Perekond: ema, kasuisa ja noorem õde + 4 vanemat õde, kellest kaks elavad veel kodus
- Kasuisa käib kaugemal tööl, kodus peamiselt nädalavahetustel, ema töökoht hetkel kodule lähemal, pikad tööpäevad, jõuab koju kell 21.00

PROBLEEM/MURE:

Siim puudub koolist palju, ka esinevad tal vihahood, mille käigus kibuvad läheduses olevad asjad katki minema, ka ärritab teda vahest pinginaaber.

"Ema äratab mind üles. Vahest lähen voodisse tagasi. Vahest teen, lähen kooli, aga olen lihtsalt kuskil põõsas."

Puudumise probleem ka vanemal õel, kel on tugiisik. Ema toimetulek lastele reeglite kehtestamisega pigem madal. Leiab ka pidevalt ebaadekvaatseid põhjuseid, miks lapsed võivad puududa, nt onu tuli külla.

Siimu isa on hetkel vanglas: *"Ka kasuisa vahest joob, aga ei tee neid asju, mida isa tegi. Ei terroriseeri."*

MILLEST TUNNEB PUUDUST:

"Me päris kõike ikka ei saa lubada endale, aga iga päev ikka midagi saan. Midagi väikest."

"Suvel käisime Soomes, tuttavate juures. Soovin, et saaksime perega rohkem reisida. Pidime lõbustusparki ka minema, aga see jäi ära."

KELLEGA SUHTLEB (sh sotsiaalmeedia):

Siim veedab väga palju aega üksi või oma õdedega.

"Tahaksin, et ka siin kodu juures oleks sõpru, aga siin pigem kõik venelased."

Telefonis mängib Robloxi või Minecrafti. Vaatab lihtsalt televiisorit.

SPETSIALISTID, kellega kokku puutunud:

Psühholoog koolis

Sotsiaalpedagoog koolis

Rajaleidja

Pigem teiste pereliikmete kaudu: politsei, lastekaitse

MIS MOTIVEERIB:

Hiljuti on Siim hakanud käima käsipalli trennis. Treener on väga toetav ja viib isegi õhtuti vahest Siimu peale trenni koju.

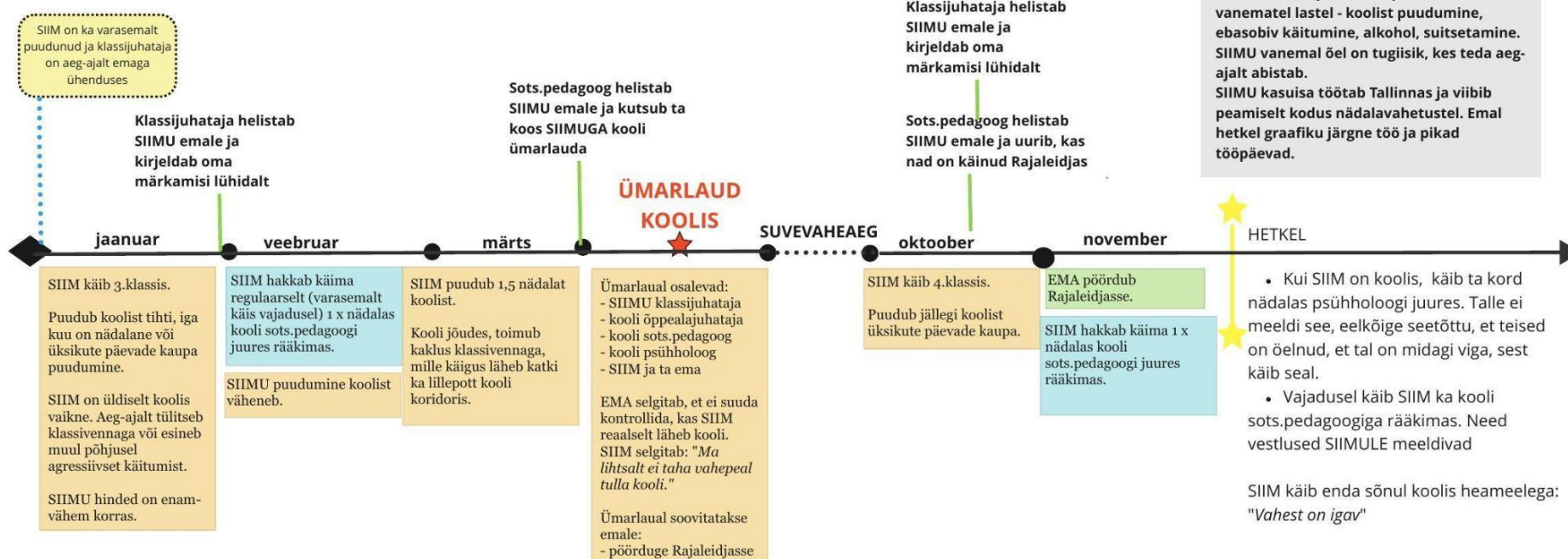
Klassis on enamik õpilasi sõbralikud

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona klienditeekond

Klienditeekond: SIIM, 10.a TAPA

PEAMINE MURE:

koolist puudumised ja käitumisprobleemid

LISA 2. PÖÖRDUMISSKEEM

TAPA VALD

ÜHESKOOS SAAVUTAME PALJU ENAMAT KUI ÜKSI

1 VARAJANE MÄRKAMINE ON EDU VÕTI

Mida märkame?

- Käitumine
- Hinded
- Puudumised
- Sõbrad
- Vigastused
- Hügieen
- Eakohane areng

2 PÖÖRDUMISSKEEM

I Tase

- Õpilane
- Klassijuhataja (I taseme koordinaator)
- Lapsevanem

II Tase

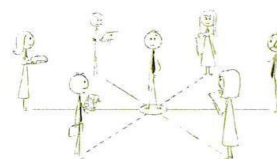
- Tugispetsialist (II taseme koordinaator)
- Õppejuht/õppealajuhataja, direktor
 - HEVKO
 - Aineõpetajad

III Tase

- KOV - Lastekaitse, haridusosakond (III taseme koordinaator)
- Piirkonnapolitsei
- Teised spetsialistid
 - Rajaleidja
 - Perearst

3 ÜKS KÕIGI JA KÕIK ÜHE EEST! TEGUTSEME!

- aktiivne suhtlus
- analüüsime, kogume infot
- võrgustikulikemete kaasamine
- kohtumised võrgustikuga
- dokumentatsioon, tagasisidestamine
- üksteise toetamine

ET KASVATADA LAST, ON VAJA TERTET KÜLA.

4 TULEMUSMÕÕDIKUD

- Ümarlaud - Kas meie tegevusplaan töötab? Mis edasi?
- Statistika - Kas sekkumisskeem toimib? Kas on vaja teha muudatusi?

3.6 Vinni valla mudel

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona

EVA 10.a

- EVA käib **Vinni** kooli 4.klassis, kus on 11 õpilast.
- Elab oma majas, Vinni 5 km.
- EVA ema transpordib lapsi oma autoga kooli ja tagasi.
- Perekond: ema, isa, vanem vend (12 a.).
- Isal on pikemad tööpäevad, ema käib graafikujärgsel tööol.
- EVA ema tunneb, et keegi ametnikest ei mõista teda ja tema last ning nende muret. Koolis ei saa EVA piisavalt tuge: *"Ma tunnen, et pean ise olema ta põhiline õpetaja."*

Foto: shutterstock.com

PROBLEEM/MURE:

EVAl on koolis õppisega probleeme. Hinded on halvad ja esineb ka puudumisi. EVA lihtsalt ei lähe vahest tundidesse, mis talle ei meeldi. Sellest aastast on ka hinded väga halvad.

EVA on rahulik, omaette hoidev, vaikne. Ema sõnul on EVA ainuke probleem: *"Kõva pea"*. Ema sõnul on EVAl väga abi vaja, kuid keegi ei tea, mis abi EVA vajab.

EVA on korduvalt käinud Rajaleidjas ja ka puude hindamisel, kuid seal abivajadust/puuet leitud ei ole.

"Me kodus, õhtuti 3-4 tundi õpime ja ikka on e-koolis hinne "2" ja märkus, et tuleb kodus rohkem õppida. Ma lihtsalt ei oska. Teise lapse ja muude tegevuste jaoks kodus ei ole üldse aega."

MIS MOTIVEERIB:

Tunnustamine, ka klassi ees kiitmine.

Kodus on tehtud konkreetne plaan, kus erinevate ainete õppimise aeg vaheldub pausiga.

Kui kogu aeg on nõ asjadega järje peal ja saab tehtavast ja selle vajalikkusest aru.

MILLEST TUNNEB PUUDUST/VAJADUSED:

Individuaalset tähelepanu, aeglasemat tempot, 1:1 tegelemine nii kodus, kui koolis. Rahulikku, väiksemat seltskonda.

Ema: *"Pikapäevarühma, abiõpetajat, järele aitamise tunde, kus reaalselt keegi näeb, kuhuni ta oma asjadega on jõudnud ja millest aru ei saa ning milles abi vajab."*

KELLEGA SUHTLEB (sh sotsiaalmeedia):

EVAl ei ole sõpru. Peamiselt suhtleb emaga.

EVA soovib telefonis mängida ja videosid vaadata. Pere üritab telefoniaega piirata.

Ema: *"Telefon on koht, kus nt mängus ebaõnnestumine EVAT tugevalt ärritab ja vihastama, karjuma paneb."*

SPETSIALISTID, kellega kokku puutunud:

Perearst, erialaarstid (neuroloog)

Korduvalt haiglas - diagnoosi otsimine

Sotsiaalpedagoog koolis

Eripedagoog koolis

Rajaleidja

KOV lastekaitse- eelmisel aastal käis kodus elutingimusi üle

vaatamas + leidis tugiisiku, kellega EVA käis koolis, siis leidis KOV,

et EVA enam ei vaja tugiisikut

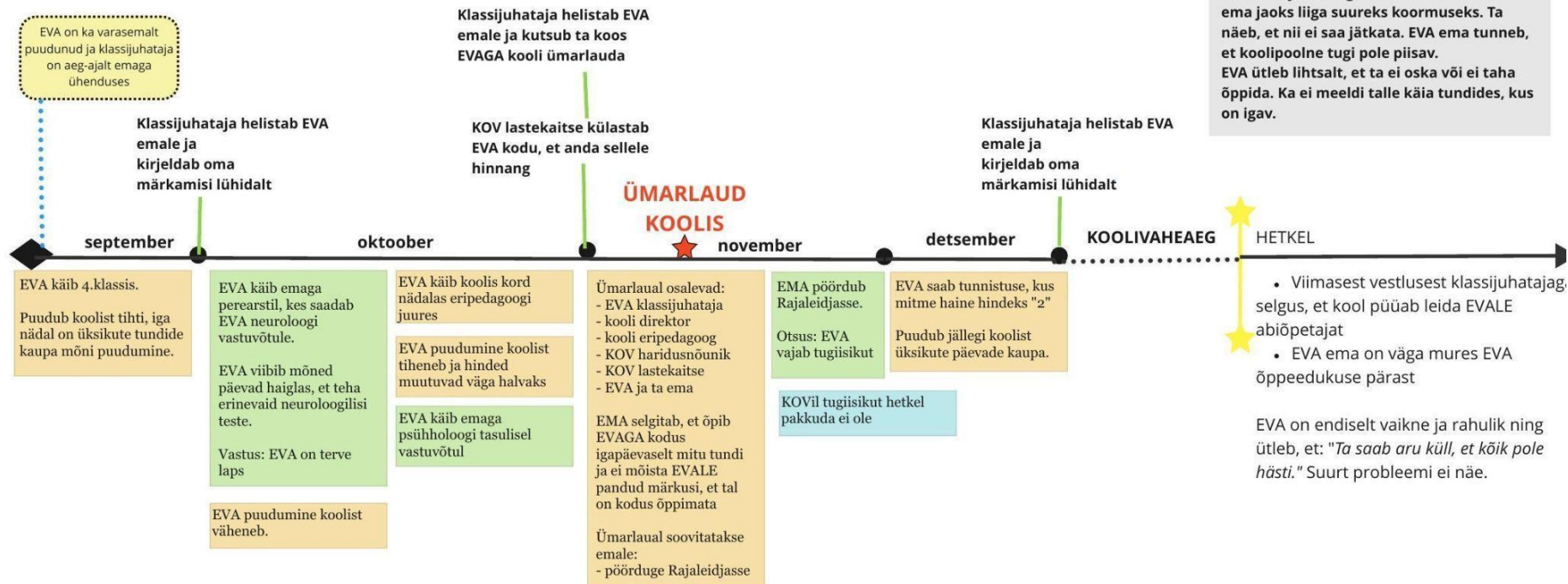
Psühholoog - ema ise koos EVAGA tasulisel vastuvõtul

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona klienditeekond

Klienditeekond: EVA, 10.a VINNI

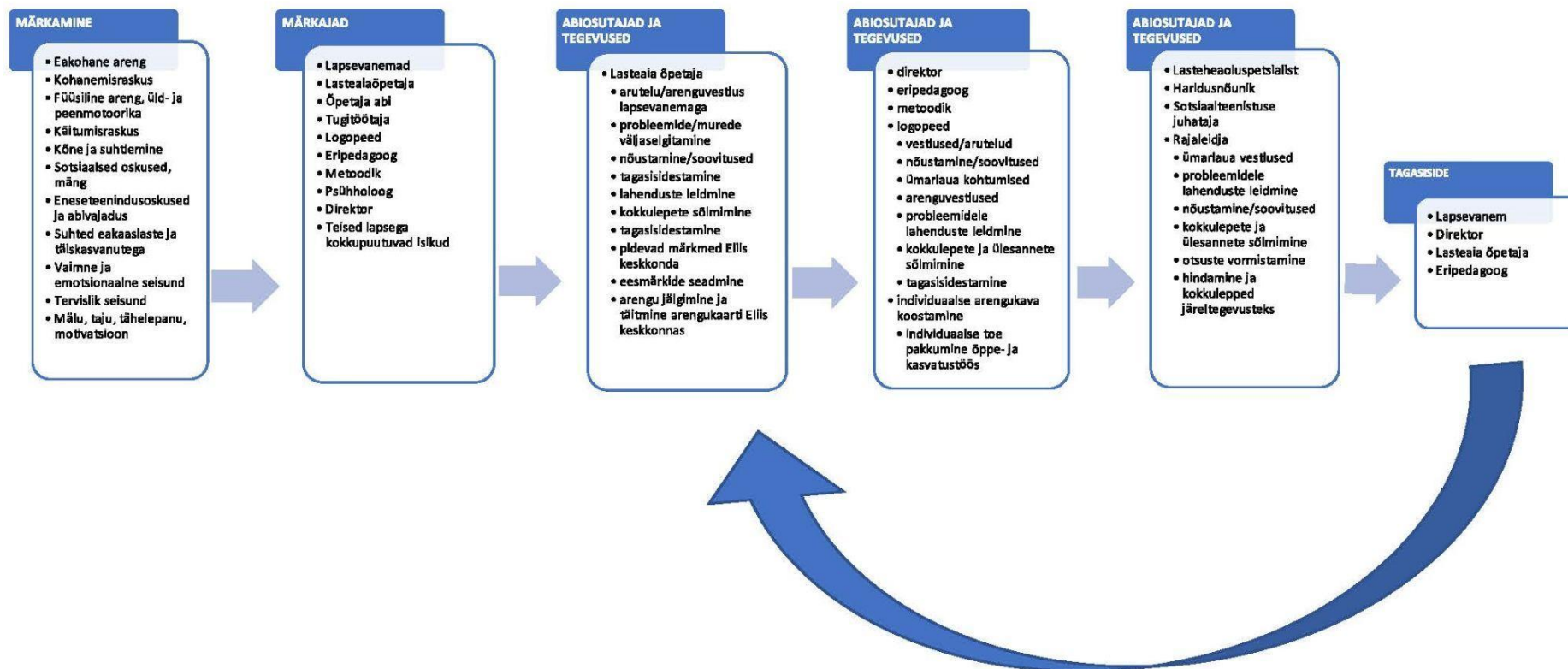
PEAMINE MURE:

õpiraskused ja koolist puudumised

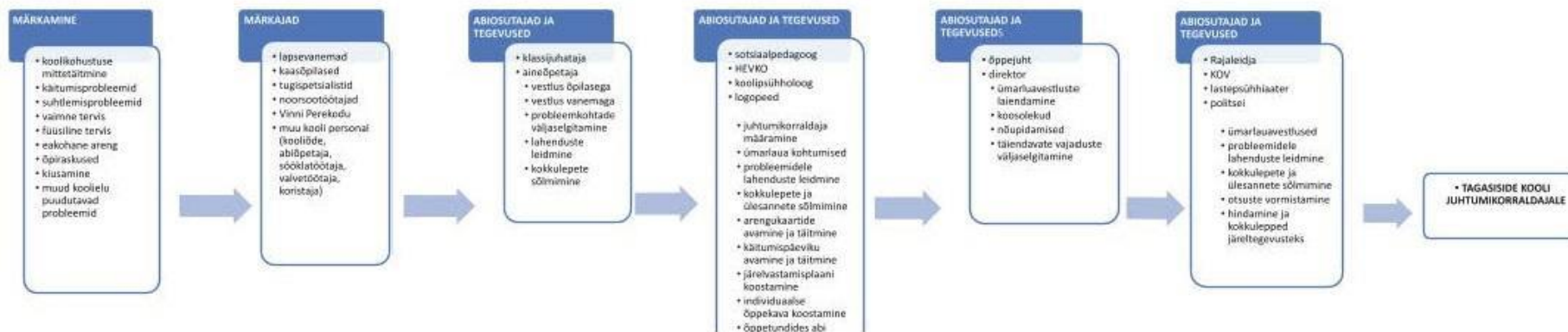

Valdkondadeüleline teenuse mudel Vinni valla lasteaedades

MÄRKAMINE, INFOLIIN JA ABIOSUTAJAD VINNI VALLA LASTEAEDADES

Valdkondadeüleline teenuse mudel Vinni valla koolides

3.7 Viru-Nigula valla mudel

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona

JANNE 11.a

- JANNE käib **Viru-Nigula** koolis 5.klassis.
- Elab ridaelamus, 2-toalises sotsiaalkorteris, Viru-Nigulasse 10 km.
- JANNE käib kooli ja tagasi koolibussiga.
- Perekond: ema, 2 nooremat (3 ja 1,5 a.) venda.
- JANNE emal on tugiisik, kes aitab igapäevaeluga toime tulla.
- Isa elab Tallinna lähedal, kord kvartalis JANNE nädalavahetuseks tema juures. Seal lähedal ka vanaisa.

Foto: canstockphoto.com

PROBLEEM/MURE:

JANNE on vaikne ja hakkaja. Koolis saab ta üldjuhul hästi hakkama. JANNE puudub koolist palju - ema ei ärata üles või äratab liiga hilja, kui buss on juba läinud.

JANNE võtab iga päev suure vastutuse oma ema aitamisel. Oma emast rääkides on ta väga kiitev ja ei ütle ta kohta ühtki halba sõna.

JANNE ema toob aga välja, et peavad pidevalt käima kuskil JANNE pärast: "*Psühholoogile kästi mul minna ja perenõustamisel käisime ja lastekaitse käib pidevalt siin.*"

MIS MOTIVEERIB:

Aeg emaga - spaas käia või riideid poes ostmas käia: "*Me ei käi eriti tihti.*"

Sõpradega koolis käimine, ka koos vahetunnis aja veetmine.

KELLEGA SUHTLEB (sh sotsiaalmeedia):

KEITIL on mõned sõbrannad, kuid pigem kaugel kodukohast.

Lemmiktegevus on, kui saab sõbrannaga Kadrinast videokõnet teha. Endal on tal isa vana nuppudega telefon.

MILLEST TUNNEB PUUDUST/VAJADUSED:

Elab vendadega ühes toas, magavad narivooditel - puudub oma tuba, privaatsus, oma õppimise koht.

Hoolivusest ja ajast ema, ka isa, poolt.

Tennis käia: "*Emalubas, et varsti tuleb Rakverre parkuur, siis saan sinna minna.*"

"*Jalgrattakumm läks eelmisel suvel katki. Uut jalgrattast tahaks. Sellega sain sõbra juurde sõita, kes elab 5 km kaugusel.*"

SPETSIALISTID, kellega kokku puutunud:

Perearst - korralised läbivaatused

Klassijuhataja

Pere tugiisik - aitab vahest õppida, tuba koristada

Lastekaitse - on kodukülastusel ja ema, lastega

vestlemas käinud

Psühholoog KOVist

Sotsiaalpedagoog koolis

Politsei - ema unustas telefoni bussi, siis käis

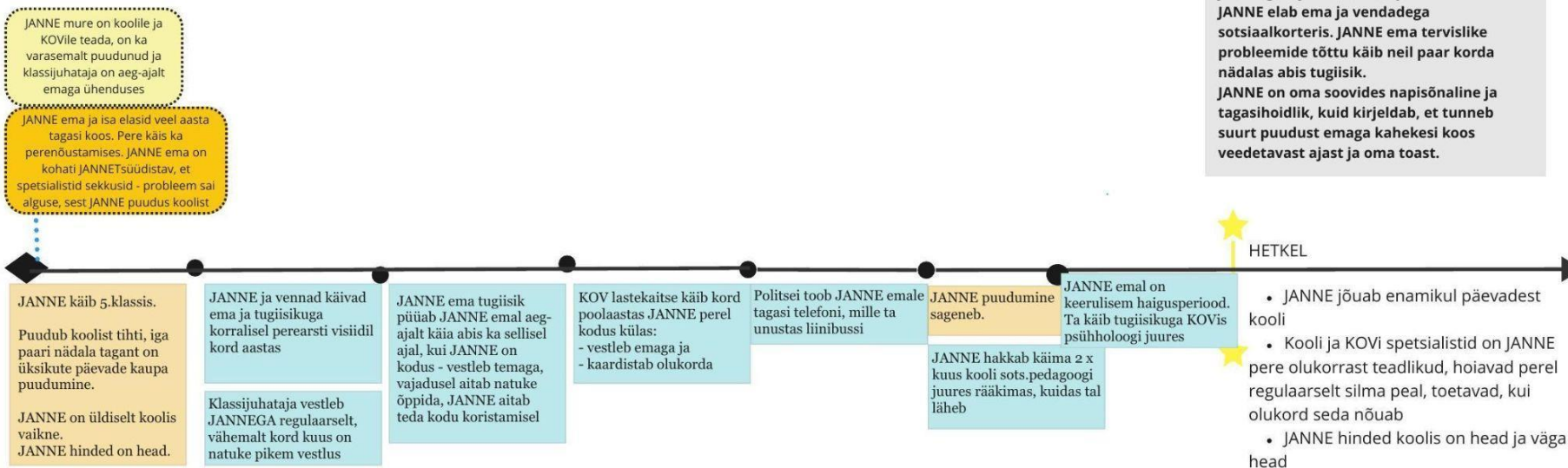
Perenõustamine - eelmisel aastal, kui ema isa olid veel koos

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona klienditeekond

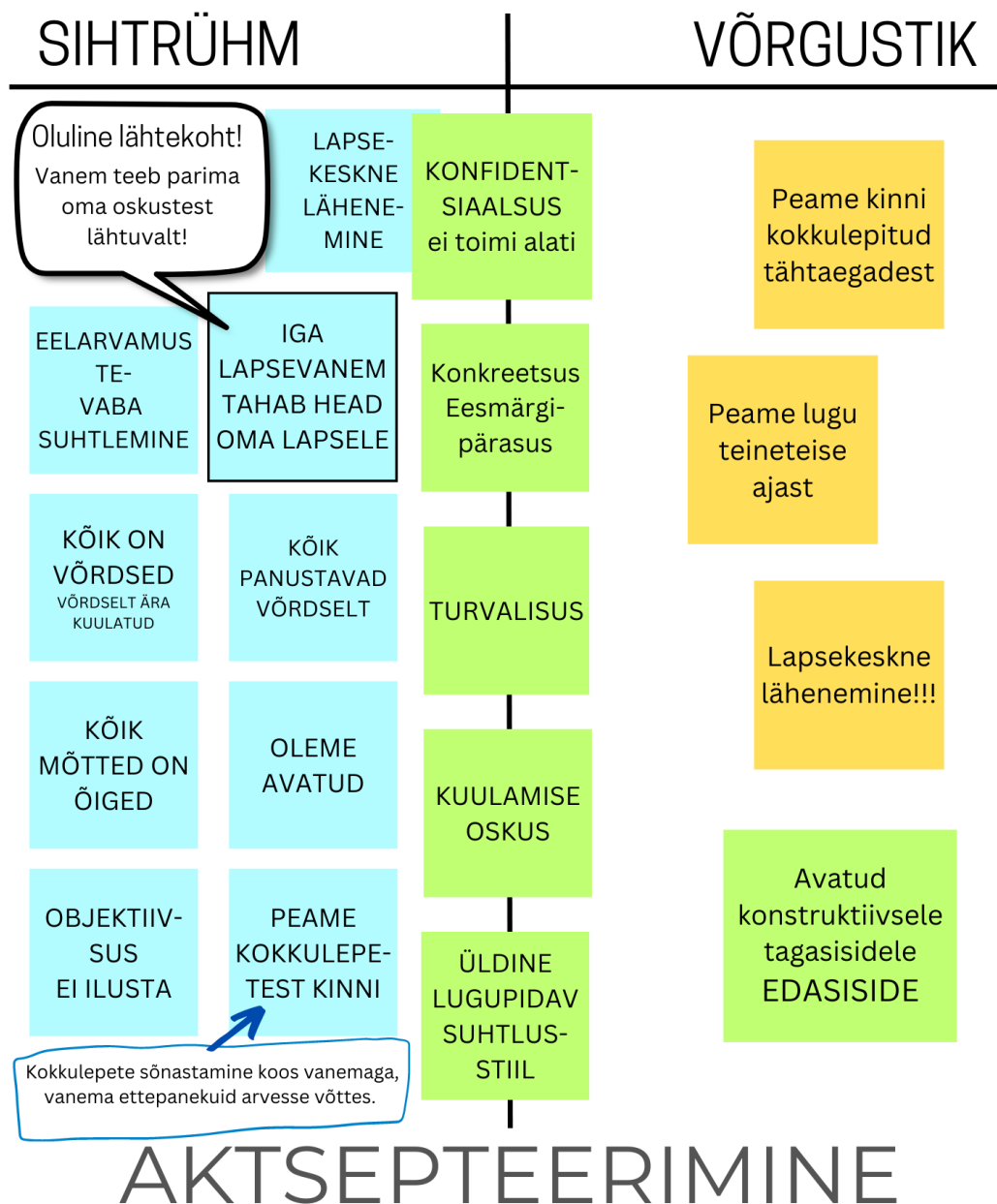
Klienditeekond: JANNE, 11.a VIRU-NIGULA

PEAMINE MURE:

koolist puudumised, ema toimetulek

MILLISED ON MEIE VÄÄRTUSED? EHK KUIDAS ME TÖÖD TEEME?

VARAJANE MÄRKAMINE JA ENNETUS

KES?

Kes märkab?

Eakaaslane, aineõpetaja, klassijuhataja, sotsiaalpedagoog/tugispetsialist, muu kooli töötaja, lapsevanem, lastekaitse, tugiisik, noorsootöötaja, treener, kogukonnaliige...

MIS?

Mida märkab?

Eakohane areng
Käitumine
Hinded
Puudumised
Suhtlus
Tervislik seisund

KEDA?

Keda teavitab?

I tasand klassijuhataja
II tasand tugispetsialist
III tasand sotsiaalosakond

MIS
EPASI?

Koostöö

Lapse ja vanema seisukoht/arvamus on oluline!
Laps ja vanem kogu juhtumi vältel kaasatud!
Ühised eesmärgid!

Hindamine

Kas eesmärgid on saavutatud?
Vajadusel uute eesmärkide sõnastamine ja täiendavate tegevuste planeerimine.

Koolist väljalangemise ennetusmudel, Viru-Nigula vald

Valdkondadeüleline teenuseemudel Viru-Nigula vallas

MÄRKAMINE

HARIDUS	MIDA MÄRKAB	MIDA TEEB	SEOTUD TEGEVUSED	KOOSTÖÖVORMID
Eakaaslased	(kooli) vara rikkumine, vägivald (füüsiline ja vaimne), kiusamine, ennast kahjustav käitumine, keelatud esemed/ained jne.	kaasab lähima täiskasvanu või usaldusisiku	Kooli siseselt kokku lepitud isik (olenevalt asutusest SP, HEVKO) annab sisendi lastekaitsele	<ul style="list-style-type: none"> - vaatlus - vestlus - kodukülastus - ümarlaud/kohtumine - infovahetus <p style="text-align: center;">JUHTUMIPÕHISUS!!!</p>
Aineõpetaja/ Klassijuhataja	käitumine, sagedased puudumised, tegemata kodutööd, õppeedukuse/õpimotivatsiooni langus, laste omavaheline dünaamika, psühholoogilised-somaatilised näidust., (kooli) vara rikkumine, vägivald (füüsilised ja vaimne), kiusamine, ennast kahjustav käitumine, keelatud esemed/ained jne.	1x lihtsama juhtumi puhul lahendab ise, korduv juhtum- võrgustiku kaasamine aineõpetaja teavitab igal juhul klassijuhatajat - LSV, keelatud esemed, kahjustav/ohtlik käitumine- igal juhul kaasab SP/psühholoogi (juhtkonna teavitamine)	Sisend märkajalt, edastab võrgustikule tööks vajaliku info Info edastamine telefoni, e-maili, kohtumise teel (silmas pidades isikuandmete käitlemise nõudeid)	
Sotsiaalpedagoog/ Tugispetsialist	muutused käitumises, (+ ülaltoodu)	- LK teavitamine, LK kontaktisik	Juhtkonnaga kokkuleppel ümarlaua kokku kutsumine	
Muud kooli töötajad	tavapärasest erinev käitumine, käitumismuutused, välimus (katkised määratud riided, isikuhügieen jms)	teavitab klassijuhataja/tugispetsialisti/juhtkonda Esmane info saaja on klassijuhataja, vajadusel ka tugispetsialist ja juhtkond		
LAPSEVANEM	ülaltoodu	konsulteerib kooli/KOV spetsialistiga	osaleb võrgustikus	
SOTSIAAL			LK, jagab võrgustikuliikmetele tööks vajaliku infot KONFIDENTSIAALSUS!!! (nt lähedase kaotus), ka juhul, kui LK küsib tagasisidet lapse kohta, on põhjust olla tähelepanelikum	TOETUS
Lastekaitse	sisend allasutustest, kogukonnast	kooliga seotud juhtumi puhul teavitab/kaasab kooli, vajadusel korrakaitse, kooli kontaktisik eelnevalt SP		<ul style="list-style-type: none"> - koolitus - koostöö koostöö - info jagamine - head praktikad - võrgustikuliikmete kogemused - info/koolitus eakaaslasele/muu personal/kogukond
Tugiisik	võimalus märgata ülaltoodut, muid erisusi	kooliga seotud juhtum - kooli teavitamine, muidu info LK	noorsootöö juht	
NOORSOOTÖÖ/ HUVIHARIDUS	ülaltoodu	noorsootöötaja teavitab/kaasab noorsootöö juhi, juht olenevalt probleemist teavitab kooli, LK, politsei		
MEDITSIIN	korduvad kaebused, silmatorkavad muutused tervises/tervisekäitumises LSV	perearst/ õde teavitab/kaasab olenevalt probleemist kool/LK/politsei		6. Järgmised sammud Üldiste põhimõtete/väärtushinnangute kaardistus piirkonnas?
KORRAKAITSE	õigusrikkumised, LSV	info vanemale, vajadusel LK		

KONTAKTI LOOMINE JA HOIDMINE VAJADUSTE SELGITAMINE

EESMÄRKIDE SEADMINE JA TEGEVUSTE ELLUVIIMINE

<p>1. KONTAKTI LOOMINE LAPSE JA PEREGA Koordinaator hindab olukorra tõsidust/vajadusi Olenevalt olukorrast koordinaatoriks SP sotsiaalsed probleemid üldine toimetulek/HEVKO hariduslikud küsimused/LK kui juhtum LK laual /noorsootöö juht (noortekeskuses ja väljasõitudel asetleidnud juhtumid)</p>	<p>1. EESMÄRKIDE SEADMINE - sisend kogu võrgustikult 2. JUHTUMIPÕHISELT ERI SUHTLUSKANALID- spetsialistid ühes inforuumis enne lapse ja vanema kaasamist - suhtlus meilitsi (taasesitamist võimaldav vorm) - ümarlaudadel salvestamine?!! - telefonivestlused (kiireloomulised küsimused)</p>
<p>2. KOORDINAATOR VÕRGUSTIKUS/VALDKONNAS Kokkuleppe alusel kooli juhtumid SP/HEVKO LK juhtumid LK</p>	<p>3. EESMÄRKIDE SÕNASTAMISENI JÕUDMINE - kuulame ära vanema seisukohad - protokollime/fikseerime kirjalikult - protokollist koopia kõigile osapooltele (Üldiselt sisaldab ümarlaual koostatud protokoll lühikokkuvõtet olukorrast, osaliste nimekiri ja kontaktid, kokkuvõtte arutelust ja sõlmitud kokkulepped. Kõik saavad ümarlaua kokkuvõttega enne allkirjastamist tutvuda. Vastavalt ümarlaual tehtud kokkuleppele, saadetakse protokoll kas osalejate e-mailile või antakse kaasa paberkanjal (mõningate vanemate soov).)</p>
<p>3. KOORDINAATOR ERINEVATES ASUTUSTES KOOL- SP/HEVKO vestleb osapooltega kutsub kokku ümarlaua kõikulepe, kes protokollib kohtumise vajadusel kodukülastus (vajadused) (ko rollis) kutsub kokku ümarlaua KOV - LK SP/HEVKO teevad koostööd koolis ka siis kui JK ei ole koolis LK kaasab kooli vaid kooliga seotud teemade ulatuses, vastavalt eelnevatele kokkulepetele</p>	<p>4. TARVILIKE TEGEVUSTE VALIMINE - lapse ja vanema seisukoha ära kuulamine - lapsel ja vanemal igas etapis võimalus ja õigus kaasa rääkida - puudevatele teenustele alternatiiv (teise kooli/piirkonna spetsialist vms)</p>
<p>4. SISULINE TEGEVUS LAPSE JA LAPSEVANEMA KAASAMINE - lapse ja vanema seisukoht/arvamus - kogu juhtumi vältel kaasatud + eeltoodu Juhtumipõhine/vajaduspõhine võrgustikuliikmete kaasamine! Jagatakse vaid juhtumi lahendamiseks/olukorra parandamiseks vajalikku infot</p>	<p>5. KAASATUD OSAPOOLED Algne juhtumipõhine võrgustik + vajalikud võrgustikuvälised teenused 6. ETAPI TEGEVUSI KOORDINEERIB Võrgustiku kokkuleppel määratud JK 7. JUHTUMIKORRALDAJA ANTUD ETAPIS Juhtumipõhisel SP või LK, vastavalt vajadusele võib JK roll üle minna SP-LK</p>
<p>5. TOETUS OSAPOOLTELE Info jagamine vastavalt vajadusele</p>	
<p>6. KOORDINAATORITE JA OSAPOOLTE TOETAMINE - koolitus - <u>kovisioon</u> - info jagamine - head praktikad</p>	<p>8. MIDA TEEVAD JA KUIDAS ON KAASATUD VÕRGUSTIKU LIIKMED Täidavad oma ülesandeid tegevuskavast lähtuvalt, info jagamine, tagasiside jagamine kohtumisel/ümarlaual, jooksvad küsimused telefoni teel 9. VÕRGUSTIKU TOETAMINE Toetavad koostöö-/võrgustikukohtumised spetsialistile</p>
<p>6. Mis võimalused päriselt on kättesaadavad?</p>	<p>10. MIDA ON MUDELI KUJUNDAMISEKS VEEL KOHE VAJA</p>

VAJADUSTE LAHENEMISE HINDAMINE JÄRELTEGEVUSTE ELLUVIIMINE

<p>1. MILLISED OSAPOOLED PANUSTAVAD HINDAMISSE? Kõik kokkuleppelise töörühma liikmed</p>
<p>2. OLULISED ROLLID HINDAMISE JUURES Oluline iga võrgustikulikme roll Hindamine ühises inforuumis, ümarlaual Protsessi käigus info juhtumi koordinaatorile</p>
<p>3. KUIDAS JÕUTAKSE TULEMUSTE SÕNASTAMISENI Tulemuste hindamine eesmärkidest lähtuvalt LAPS/LAPSEVANEM kaasatud ja teadlikud algusest alates Kõik kohtumised protokollitakse Kõik osapooled saavad koopia igast koostatud protokollist (osalejate kontaktide ja andmetega) Lõpetab JK</p>
<p>4. MIS PUHUL VAJALIKUD JÄRELTEGEVUSED? KES, MIS, KUIDAS? Vastavalt juhtumi iseloomule Eesmärgid ei ole saavutatud Või laps/pere vajab lisatuge/jätkuvat tuge</p>
<p>5. OSAPOOLTE TOETAMINE ANTUD ETAPIS JK annab tagasisidet osapooltele Iseenda kogemuse ja panuse reflekteerimine (ideaalis iga spetsialisti loomulik tööosa, võimalik soodustada ka koostöökohtumistel nt temaatiline kohtumine, erinevate refleksioonimudelite tutvustus nt Gibbs jne.)</p>
<p>6. MIS INFOT VAJA ETAPI KUJUNDAMISEL? Koolitus/arutelu erinevate üksuste kogemusest ja praktikast, sarnaste juhtumite puhul koostöö korraldus ja struktuur</p>

3.8 Väike-Maarja valla mudel

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona

KEIT 7.a

Foto: dreamstime.com

- Käib 1.klassis **Väike-Maarja** koolis. 1. klassis alustas koos seesama lasteaiaühm, kellega KEIT lasteaia lõpetas.
- Keit käib tavakoolis tavaklassis, kus on kokku 15 õpilast.
- Elab mõned kilomeetrid väljaspool asulat
- Keit käib kooli ja koolist koju koolibussiga. Peale tunde kuni bussi tulekuni on Keit pikapäevarühmas.
- Perekond: ema, isa ja väike vend, kes käib lasteaias
- Vanemad igapäevaselt kell 8-17 tööl

PROBLEEM/MURE:

Keitile oli koolimine, 1.ses klassis alustamine väga keeruline.

Ta joonistab tunnis, ei täida õpetaja korraldusi, ei tee tunnis kaasa, ei vasta õpetaja küsimustele, ei küsi ise midagi õpetajalt ega kaasõpilastelt.

Kodus keskkonnas, ema-isaga on Keit väga tubli, nt oskab lugeda kirjatähtedega.

Keiti ema arvates reageerisid spetsialistid Keiti olukorrale lähenedes üle: *"Ei oleks pidanud kohe niimoodi peale lendama, andma aega lapsele."*

MILLEST TUNNEB PUUDUST:

Keit on väga arglik ja uje. Ülivaikne ja rahulik laps. Hirm valesti tegemise, eksimise ees on väga suur. Hirm, et ta ütleb midagi valesti.

KELLEGA SUHTLEB (sh sotsiaalmeedia):

Keitil on aasta vanem naabritüdruk, kellega peamiselt nädalavahetustel õues aega veedab. Nädala sees on koolipäevad pikad ja õhtupoolikul tuleb koduseid koolitöid teha.

Internetis aja veetmiseks on pere seadnud kindlad reeglid, kus päevaliimit on reguleeritud ja selle täitumisel käivitub automaatne lukk.

MIS MOTIVEERIB:

Mänguline lähenemine ja väiksed auhinnad. Kellegagi koos, rahulikult asjade tegemine. Käeline tegevus, joonistamine. Mudilaskooris käimine.

SPETSIALISTID, kellega kokku puutunud:

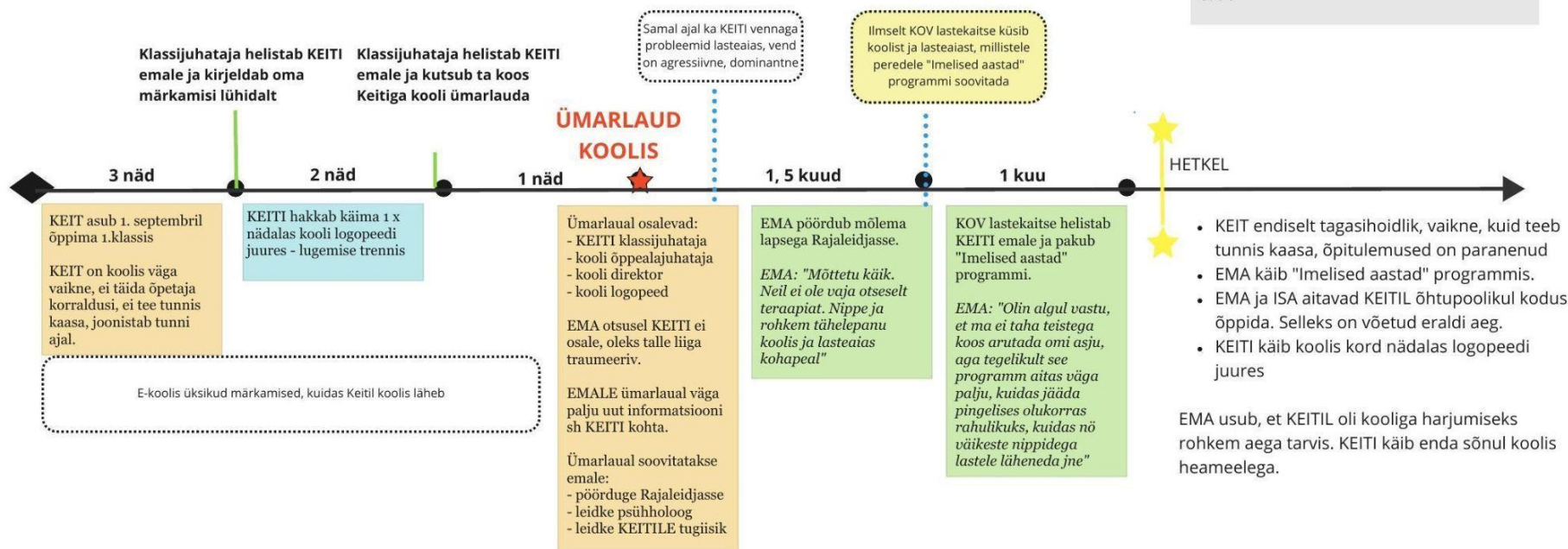
Klassijuhataja
Eripedagoog, sotsiaalpedagoog, logopeed koolis
(Ümarlaud koolis)
Soovitus koolist pöörduda Rajaleidjasse, psühholoogi juurde, leida tugiisik.

Teenusemudeli testimise aluseks olnud persoona klienditeekond

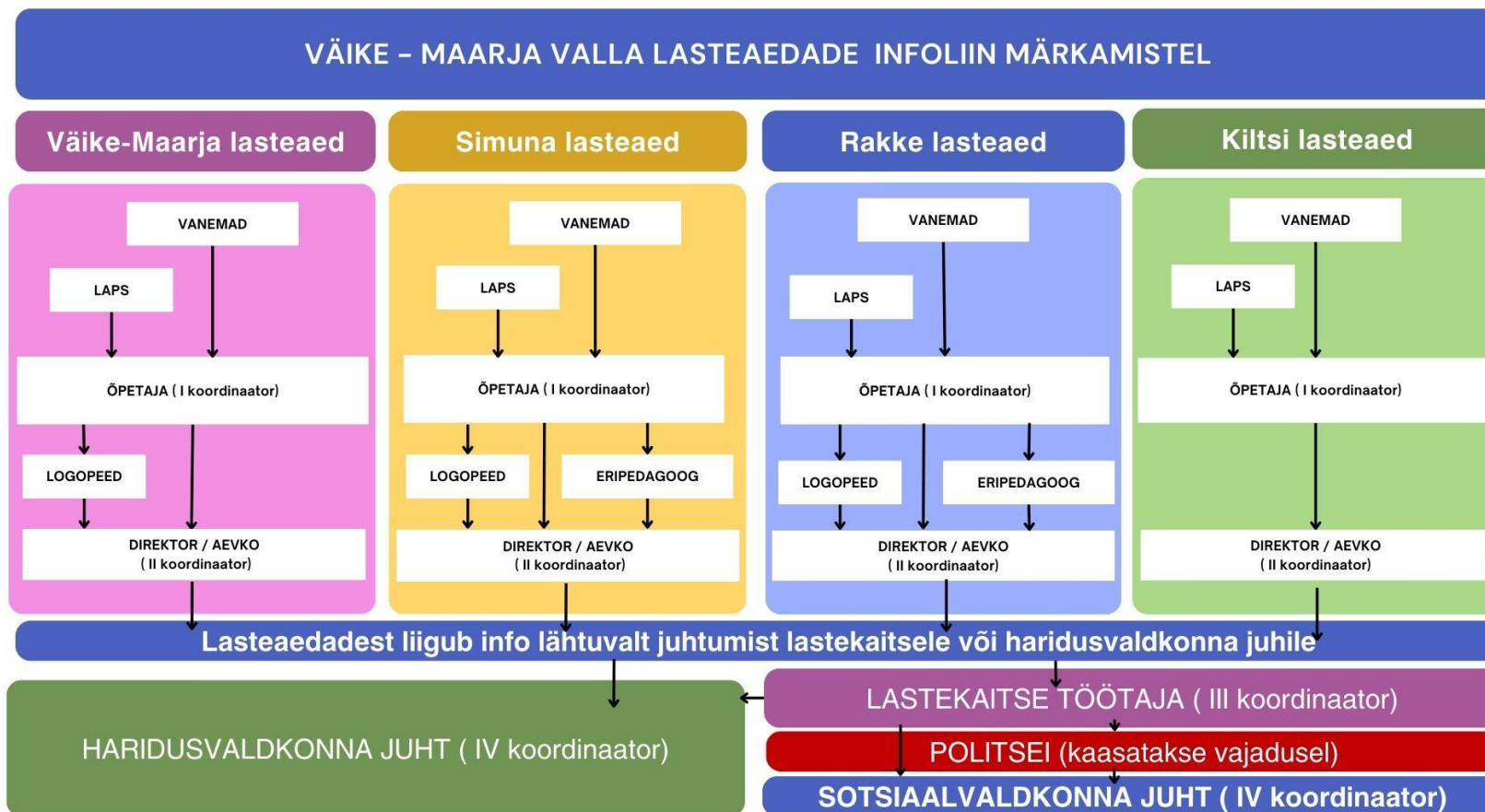
Klienditeekond: KEIT, 7.a VÄIKE-MAARJA

PEAMINE MURE:

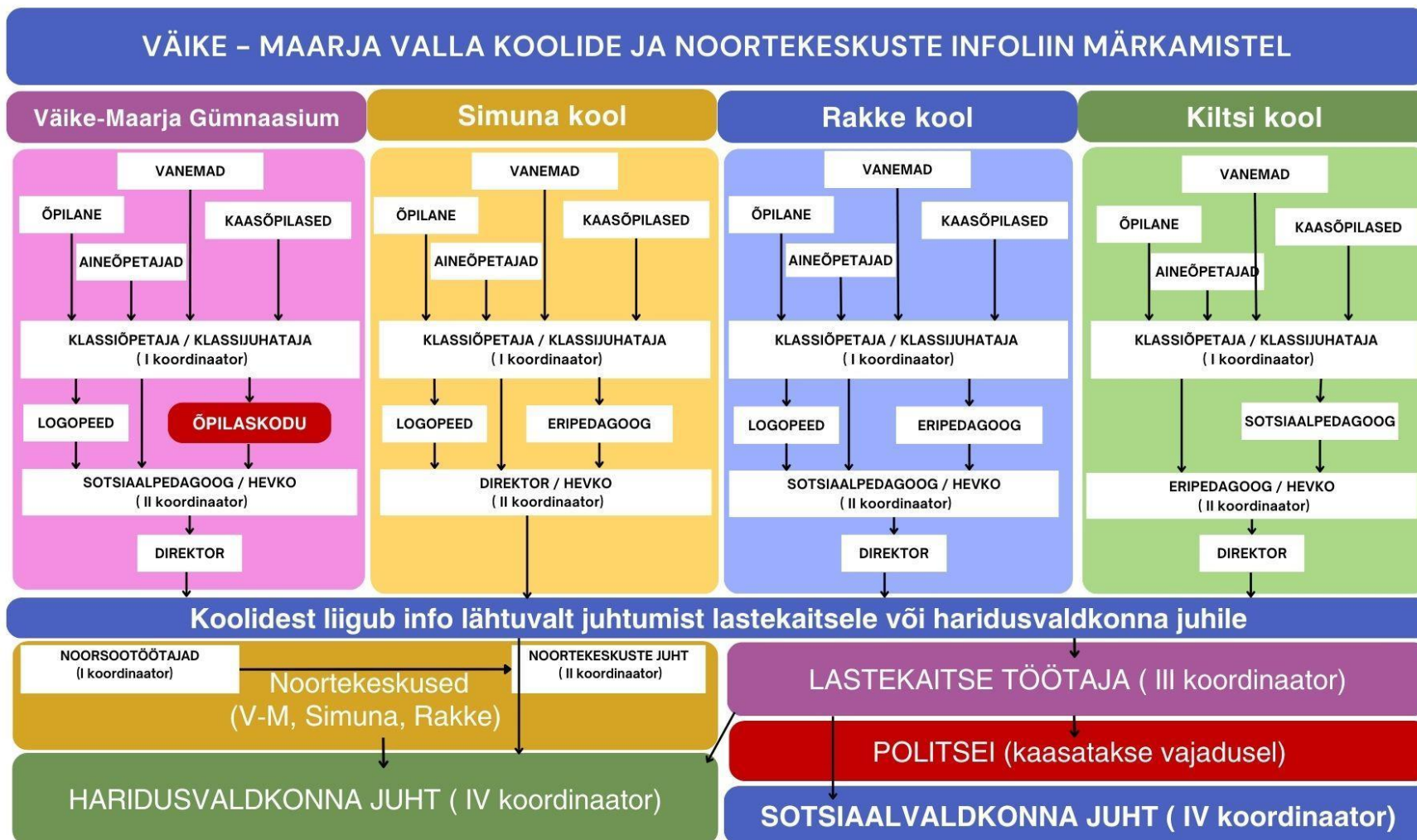
kohanemiskasutused 1. klassi astumisel

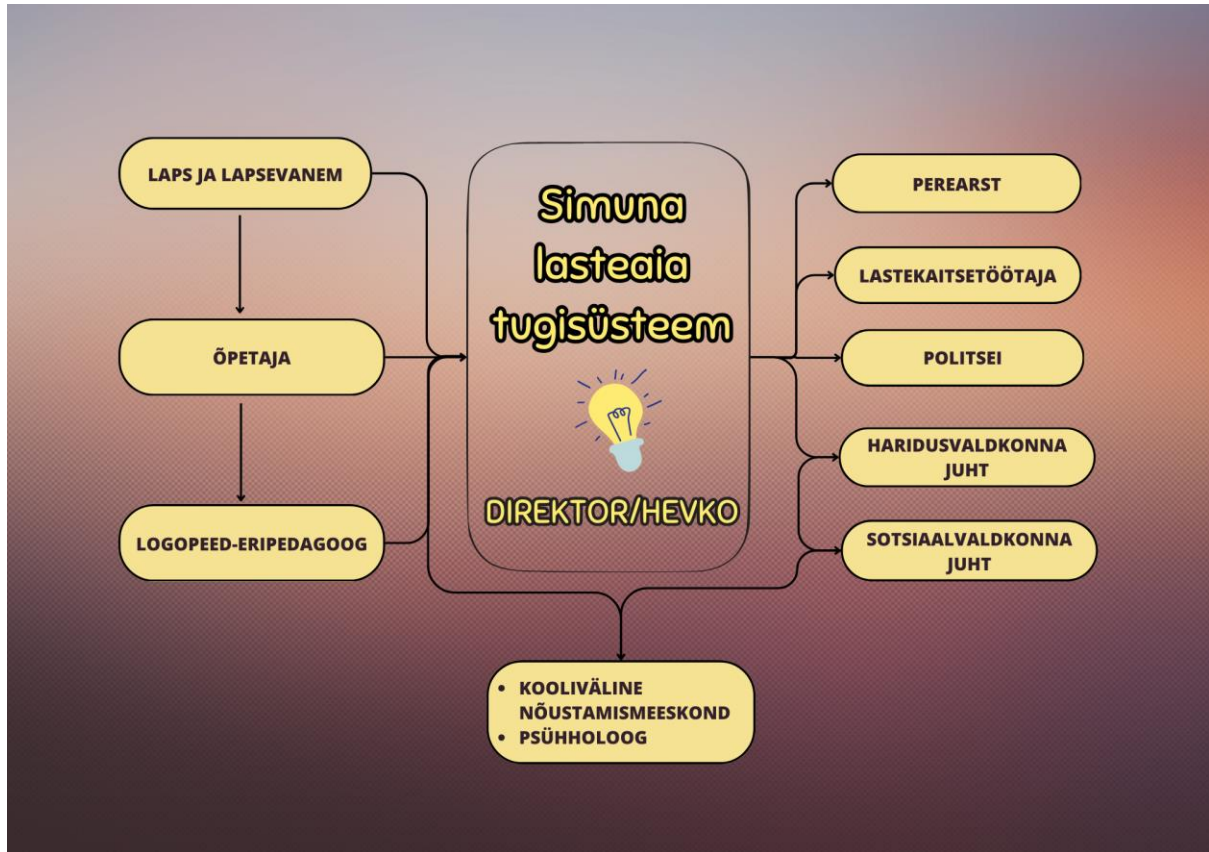
Valdkondadeülese teenuse mudeli rakendamine lasteaedades

Valdkondadeülese teenusemodeli rakendamine koolides ja noortekeskustes

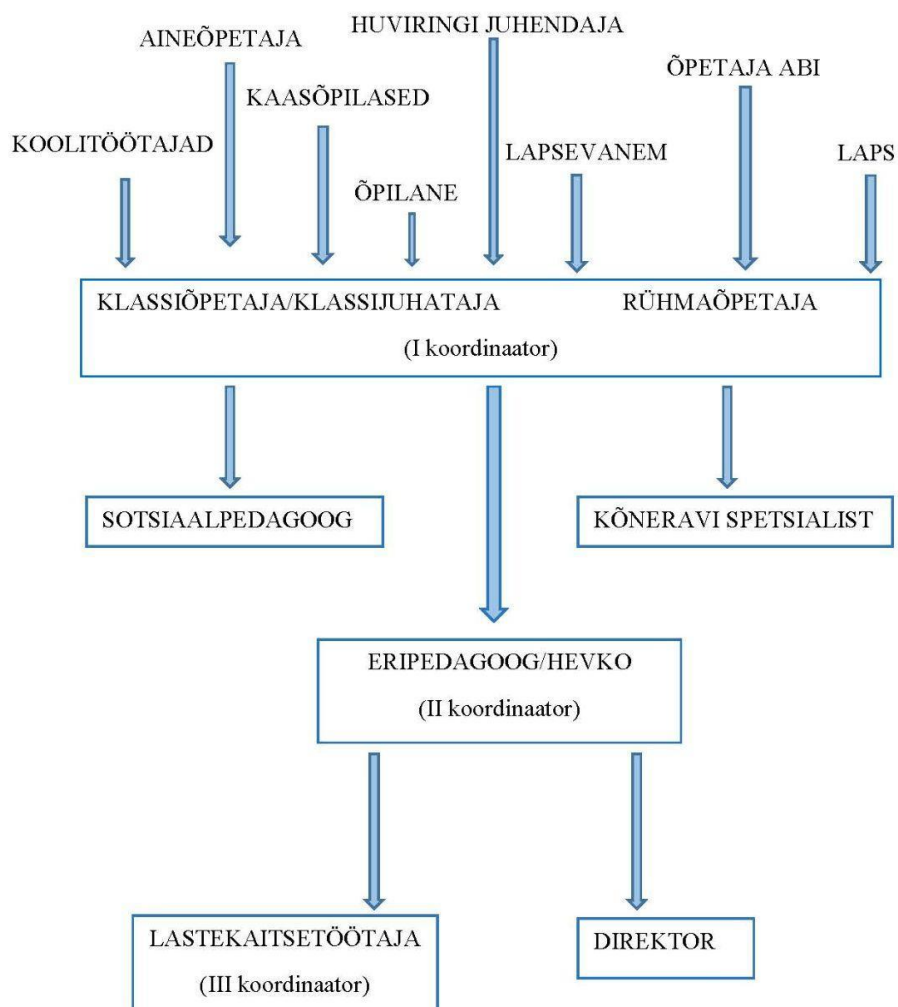
Valdkondadeülese teenuse mudeli rakendamine Simuna Lasteaias

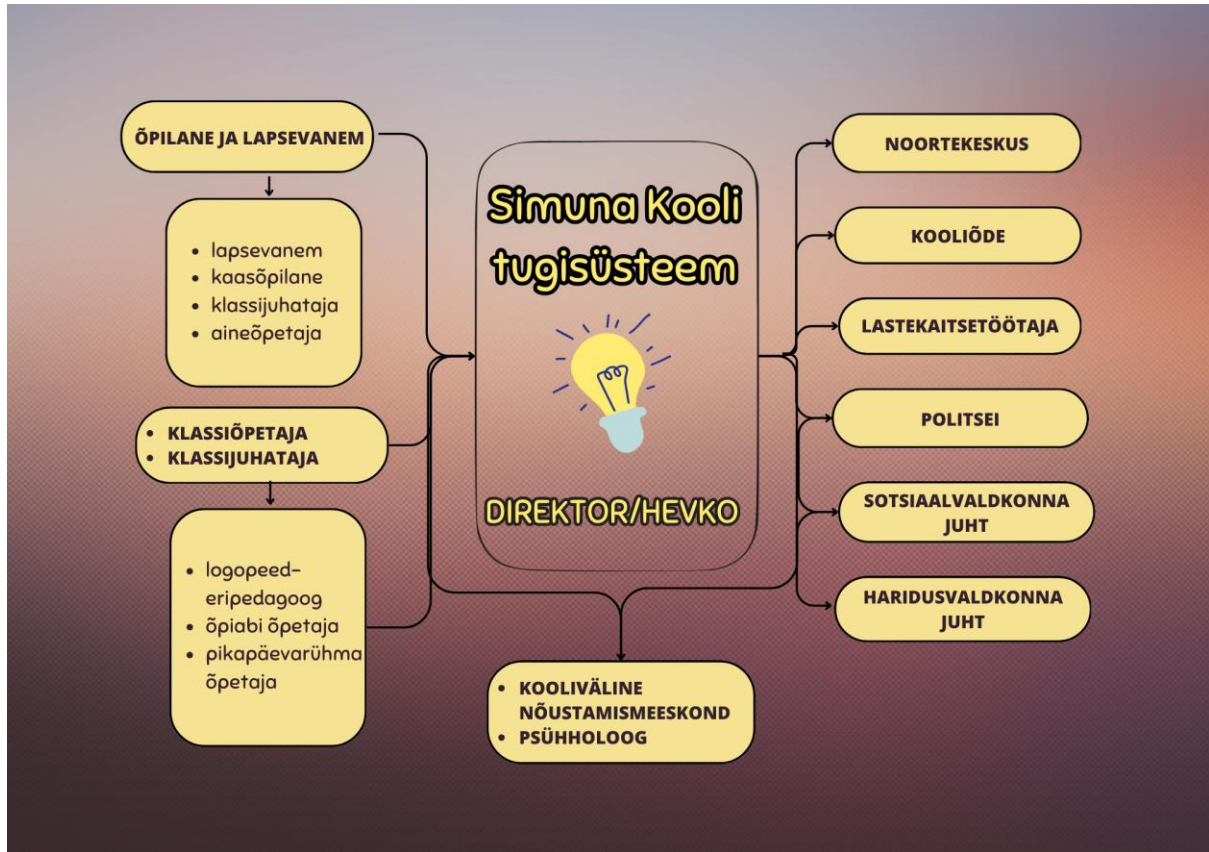
Valdkondadeülese teenusemodeli rakendamine Kiltsi Mõisakoolis

KILTSI MÕISAKOOLI MÄRKAMISE JA SEKKUMISE INFOLIIN

Valdkondadeülese teenusemudeli rakendamine Simuna Koolis

Valdkondadeülese teenuse mudeli rakendamine Väike-Maarja Gümnaasiumis

Väike-Maarja Gümnaasium

